

REFORME AMÂNATE - REFORME NECESARE

La 21 mai 2005, Centrul Intercultural al Ligii Pro Europa a organizat la Cluj o conferință națională intitulată „Reforme amânate – reforme necesare pentru integrarea României în Uniunea Europeană”. Redăm aici câteva din intervențiile din cadrul primei sesiuni a conferinței („Spre o compatibilitate structurală a României cu statele membre UE. Reforme constituționale. Reforma justiției. Reforma sistemului politic. Reforma teritorial-administrativă”).

Smaranda Enache: Ideea acestei dezbateri ne-a venit într-un moment în care se discută legea minorităților și în care am început să vedem că mai există și o lege a partidelor, o lege electorală, că întreg sistemul politic românesc este nereformat, că ultimele amendamente ale Constituției au lăsat nerezolvate o serie de chestiuni, că regionalizarea nu a început și așa mai departe. Am început să ne înspăimântăm că trăim totuși într-o tranziție a formelor fără fond și că fondul problemei, structura statului, structura coerentă a sistemului politic, cu legislația electorală, cu reprezentarea diverselor comunități, inclusiv minoritare, nu sînt adecvate și am început să ne îngrijorăm că acest stat al nostru, care ar trebui să folosească integrarea europeană ca pe un vehicul de democratizare, de reformare profundă s-ar putea livra în ianuarie 2007 în Uniunea Europeană tot atît de nereformat, de incoerent, tot atît de contradictoriu, și că funcționalitatea lui ar putea să fie dificilă chiar după acel moment de foc de artificii și de șampanie pe care îl vom trăi împreună. Și, avînd în vedere că, într-un fel, societatea civilă și-a redus motoarele după Campania pentru un Parlament Curat, după efortul pe care l-a depus, salutar de altminteri pentru a ajuta o nouă alternanță la putere, dezbaterea despre marile probleme a fost amînată *sine die*, sîntem prinși în imediat și nu vedem apărînd viziuni, propuneri, perspective, modele de reforme profunde.

Zoe Petre: Oare de ce a fost nevoie să se lase resturi, care să implice un nou referendum și o nouă modificare a Constituției, cînd era foarte clar care e scopul unei reconstrucții constituționale, acela de a adapta prevederile legii fundamentale la o realitate care e dominată de tema integrării României în Uniunea Europeană? Răspunsul pe care eu îl am în momentul de față se leagă direct de reforma instituțiilor, pentru că sentimentul meu este că, dacă România nu merge cum am vrea noi de repede pe calea integrării, este prioritar

din cauza lipsei de reformă instituțională. Au existat proiecte de creație instituțională și acestea s-au îndeplinit în majoritatea cazurilor între 1996 și 2000, cînd a apărut un număr foarte mare de instituții noi, legiferate în concordanță cu *acquis*-ul comunitar. Dar o gîndire coerentă despre o construcție instituțională coerentă în România, care să meargă de la șeful statului la bază, nu am constatat sau, dacă a existat, ea nu a devenit materie de construcție politică în timpul exercitării mandatelor. Lucrul acesta mi se pare dintre cele mai grele de consecințe pentru ritmul general de dezvoltare al României. Toată lumea constată, fiecare dintre noi în diferite împrejurări, că România are o birocrație grea, apăsătoare, nefuncțională, că de la decizie pînă la aplicarea ei există mult prea multe trepte, ocolișuri și fundături.

Statul român și-a încetat de fapt existența în 1948, odată cu adoptarea noii constituții prin care Partidul Comunist, Partidul Muncitoresc și nu statul era elementul reglementat constitu-

țional. La revoluție partidul a fost suspendat măcar în teorie din toate atribuțiile sale, dar în momentul în care s-a dat deoparte acest înveliș, în miezul lucrurilor nu mai era aproape nimic. Mai grav, transformarea structurilor guvernării provizorii în partid politic a reînnotat foarte repede aceeași tradiție a statului non-existent. Din această pricină găsesc că e absolut indispensabil ca aceia dintre noi care nu au direct responsabilitatea guvernării, să punem un proiect sistematic pe hîrtie și după aceea să luptăm ca el să fie asumat de factorul politic.

Valentin Constantin: Dacă am avea o Curte Constituțională solidă, noi am avea acum principii foarte clare care l-ar limita pe legislator. Din păcate, noi am aculturat Curtea Constituțională incomplet și fundamental greșit. În loc să înțelegem controlul constituțional din Statele Unite, care este un control constituțional după principiul mîinii invizibile, care controlează atunci și doar

CALENDAR * N A P T Á R

4 mai – Conferință de presă lunară a LPE;
– Cu ocazia zilelor Liceului Traian Vuia, Haller István a ținut o prelegere despre integrarea europeană a României;

5 mai – Conferință de presă comună a ONG-urilor cu privire la Tîrgul ONG 2005; din partea LPE a participat Haller István;

7 mai – Curs al Colegiului Democrației cu tema „*Istoria integrării europene. Instituții europene*”, susținut de Smaranda Enache;

8 mai – Manifestările Zilelor Europei;
– a XII-a ediție a Crosului Pro Europa;
– Tîrgul ONG 2005;

9 mai – Masa rotundă „*Parteneriatul dintre societatea civilă și presă în sprijinul integrării europene*” organizată de LPE la Clubul Presei;
– Discuție între reprezentanții Prefecturii, ai Consiliului Județean și societatea civilă, urmată de semnarea unui protocol de colaborare; din partea LPE au participat Smaranda Enache și Haller István;

– Radiosau a găzduit o discuție transmisă în direct cu privire la integrarea României în Uniunea Europeană și avîndu-i ca invitați pe Szokoly Elek și Haller István;

13 mai – FDSC a organizat la București un seminar de informare cu privire la politica de cooperare pentru dezvoltare, din partea LPE a participat Haller István;
– dezbateri privind proiectul Legii pentru combaterea discriminării, organizată de CRJ la București, din partea LPE a participat Haller István;

14 mai – Curs al Colegiului Democrației despre „*Administrația publică locală*”, susținut de viceprimarul Csegi Sándor;
– Lansarea volumului fostului președinte al României, Emil Constantinescu, „*Adevărul despre România*”, din partea LPE a participat Smaranda Enache;

15 mai – A 61-a comemorare a deportării evreilor din Tîrgu-Mureș și împrejurimi, organizată de Comunitatea Evreilor din Tîrgu-Mureș; din partea LPE au participat Smaranda Enache și Haller István;
– Dezvelirea plăcii comemorative la Aita Mare dedicată martirului regimului național-comunist Moyses Márton; Un discurs comemorativ a fost rostit de fostul tovarăș de suferință, Szokoly Elek;

16 mai – În aula ASE București a avut loc ceremonia decernării premiilor Delegației UE pentru concursul „*Valori românești – valori europene*”, din partea LPE a participat Smaranda Enache;

19 mai – Întîlnire la punctul de lucru de la Arad al Biroului pentru Drepturile Omului în cadrul căreia s-au purtat discuții privind situația drepturilor omului și minorităților cu Haller István.

20 mai – Conferința internațională „*Autonomie și integrare*” organizată la Oradea de Consiliul Național al Maghiarilor din Transilvania; din partea LPE au participat Smaranda Enache și Szokoly Elek;

21 mai – Conferința „*Reforme amînate – reforme necesare pentru integrarea României în Uniunea Europeană*” organizată de LPE la Cluj;

25 mai – Întîlnire la punctul de lucru de la Brașov al Biroului pentru Drepturile Omului în cadrul căreia s-au purtat discuții privind situația drepturilor omului și minorităților;

26 mai – Întîlnire la punctul de lucru de la Miercurea Ciuc al Biroului pentru Drepturile Omului în cadrul căreia s-au purtat discuții privind situația drepturilor omului și minorităților;

27 mai – Întîlnire la punctul de lucru de la Alba Iulia al Biroului pentru Drepturile Omului în cadrul căreia s-au purtat discuții privind situația drepturilor omului și minorităților;

– Vizita la sediul LPE a reprezentanților fundației AREDA, Elveția;

27-28 mai – Seminar organizat de Fundația Culturală Bernády György pe marginea proiectului Legii statutului minorităților naționale din România; din partea LPE au participat Smaranda Enache, Kacsó Judit și Haller István;

28 mai – Curs al Colegiului Democrației despre „*Organizarea și funcționarea puterii judecătorești*”, susținut de Horațiu Dumbravă;

28-30 mai – Întîlnirea board-ului Centrului de Democrație în Sud-Estul Europei la Thessaloniki; din partea LPE a participat Smaranda Enache;

31 mai – Întîlnirea la București a copreședintei LPE, Smaranda Enache, cu Vera Dakova, coordonator pentru Europa Centrală a Fundației Mott;

1 iunie – Conferință de presă lunară;

2 iunie – Prezentarea proiectului Legii privind prevenirea și combaterea tuturor formelor de discriminare, organizată de CNCD la București; din partea LPE a participat Haller István;
– Curs al Colegiului Democrației despre „*Organizarea și funcționarea poliției*”, susținut de Livia Popa;

4 iunie – La recepția oferită cu prilejul vizitei lui George Soros la București cu ocazia aniversării a 15 ani de activitate în România a participat Smaranda Enache;

6-12 iunie – Primul modul, consacrat comunității germane din Ardeal, al Academiei Interculturale Transilvania, la Cîsnădioara;

8 iunie – Curs de drepturile omului susținut de Haller István pentru Asociația Persoanelor cu Handicap Locomotor, Filiala Mureș;

9 iunie – Ședință a board-ului Civitas Cluj; din partea LPE a participat Smaranda Enache;

15 iunie – Atelier-vizită a Colegiului Democrației la Judecătoria Tîrgu-Mureș;

16 iunie – Conferință de presă;
– Forum al Asociației Pro Democrație și Fundației Konrad Adenauer cu privire la Legea electorală, din partea LPE a participat Smaranda Enache;

20 iunie – „*Vienna Economic Forum*”, eveniment desfășurat la București; din partea LPE a participat Smaranda Enache;

23 iunie – Întîlnire între Smaranda Enache și un grup de 25 de ziaristi din Germania în cadrul căreia a fost prezentată situația societății civile din România și cea a relațiilor româno-maghiare;

24 iunie – Întîlnire la punctul de lucru de la Oradea al Biroului pentru Drepturile Omului în cadrul căreia s-au purtat discuții privind situația drepturilor omului și minorităților;

– Înregistrare realizată de postul de televiziune Euronews pe tema relațiilor interetnice româno-maghiare cu participarea Smarandei Enache și a unui grup de studenți ai Colegiului Democrației;

26 iunie – „*Rezervații naturale în Munții Apuseni*”, simpozion internațional organizat la Alba Iulia de Grupul pentru Dialog Est-Vest al verizilor europeni și Ecomondia București; din partea LPE au participat Haller István.

május 4 – A PEL havi sajtókonferenciája
– A Traian Vuia Liceumi Napok alkalmából Haller István előadást tartott Románia európai integrációjáról

május 5 – A nemkormányzati szervezetek közös sajtókonferenciája a 2005-ös NGO-vásárral kapcsolatban. A PEL részéről Haller István vett részt.

május 7 – Smaranda Enache előadása a Demokrácia Kollégiuma keretében „*Az európai integráció története. Európai intézmények*” címmel.

május 8 – Az Európa Napok rendezvényei:
– a XII. Pro Europa futóverseny,
– A 2005-ös NGO-Vásár.

május 9 – Kerekasztal-beszélgetés a Sajtóklubban „*A civil társadalom és a sajtó partnerkapcsolata az európai integráció érdekében*” címmel.
– Emil Constantinescu volt államelnök az „*Adevărul despre România*” című könyvének bemutatása Smaranda Enache részvételével.

május 15 – Megemlékezés a marosvásárhelyi zsidóság deportálásának 61. évfordulójáról a Zsidó Közösség szervezésében. A PEL-t Smaranda Enache és Haller István képviselte.
– Moyses Márton, a nemzeti-kommunizmus mártírja emlékére felállított bronztábla leleplezése Nagyaján. Az emlékműnségén Szokoly Elek, a volt börtöntárs mondott beszédet.

május 16 – Az EU bukaresti Képviselete „*Román értékek – európai értékek*” című esszéversenyének díjazási ünnepsége Bukarestben. A PEL részéről Smaranda Enache vett részt.

május 19 – Megbeszélés a PEL aradi emberjogi fiókja keretében az emberi és kisebbségi jogok helyzetéről Haller Istvánnal.

május 20 – Nemzetközi konferencia Nagyváradon „*Autonómia és integráció*” címmel az Erdélyi Magyarok Nemzeti Tanácsa szervezésében. A PEL-t Smaranda Enache és Szokoly Elek képviselték.

május 21 – „*Elodázott reformok – sükségszerű reformok Románia európai integrációja érdekében*” c. országos konferencia Kolozsváron a PEL szervezésében.

május 25 – Megbeszélés a PEL brassói emberjogi fiókja keretében az emberi és kisebbségi jogok helyzetéről Haller Istvánnal.

május 26 – Megbeszélés a PEL csíkszeredai emberjogi fiókja keretében az emberi és kisebbségi jogok helyzetéről Haller Istvánnal.

május 27 – Megbeszélés a PEL gyulafehérvári emberjogi fiókja keretében az emberi és kisebbségi jogok helyzetéről Haller Istvánnal.
– A svájci AREDA Alapítvány képviselőinek látogatása a PEL-nél.

május 27-28 – A kisebbségi törvénytervezet megvitatásának szentelt szeminárium a Bernády György Alapítvány szervezésében. A PEL részéről Smaranda Enache, Kacsó Judit és Haller István vettek részt.

május 28 – Horațiu Dumbravă jogász előadása a Demokrácia Kollégiuma keretében a bírói hatalom felépítéséről és működéséről.

május 28-30 – A Dél-Kelet Európai Demokrácia-központ vezetőségi tanács ülése Thessalonikiben. A PEL részéről Smaranda Enache vett részt.

május 31 – Smaranda Enache, a PEL társelnökének megbeszélése Vera Dakova asszonnyal, a Mott Alapítvány közép-európai képviselőjével Bukarestben.

június 1 – A PEL havi sajtóértekezlete.

június 2 – A diszkriminációellenes törvénytervezet bemutatása Bukarestben a CNCD szervezésében. A PEL részéről Haller István vett részt.
– Livia Popa előadása a Demokrácia Kollégiuma keretében a rendőrség felépítéséről és működéséről.

június 4 – Soros György bukaresti látogatása és a Soros Alapítvány romániai tevékenységének 15. évfordulója alkalmából szervezett fogadáson Smaranda Enache vett részt.

június 6-12 – A Transsylvania Interkulturális Akadémia első, a német közösség sajátosságának szentelt előadásorozata Kisdísznódon.

június 8 – Haller István emberjogi előadása a Maros megyei mozgássérültek egyesülete számára.

június 9 – Smaranda Enache részt vett a Civitas Egyesület tanácsülésén Kolozsváron.

június 15 – A Demokrácia Kollégiumának műhelygyakorlata keretében látogatás a marosvásárhelyi Bíróságnál.

június 16 – Sajtóértekezlet.
– Vitaforum a Pro Democrația Egyesület és a Konrad Adenauer Alapítvány szervezésében a választási törvényről Bukarestben. A PEL részéről Smaranda Enache vett részt.

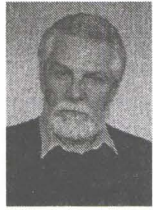
június 20 – A „*Vienna Economic Forum*” munkálatai Bukarestben. A PEL részéről Smaranda Enache vett részt.

június 23 – Tájékoztató jellegű megbeszélés Bukarestben Smaranda Enache és egy 25 tagú német újságíró csoport között a romániai civil társadalom és a román-magyar kapcsolatok helyzetéről.

június 24 – Megbeszélés a PEL nagyváradai emberjogi fiókja keretében az emberi és kisebbségi jogok helyzetéről Haller Istvánnal.
– Az Euronews TV-adó felvétele a román-magyar kapcsolatokról Smaranda Enache-val és a Demokrácia Kollégiuma diákjaival.

június 26 – Nemzetközi környezetvédelmi szimpózium Gyulafehérváron „*Természeti rezervációk a Nyugati Érc-hegységben*” címmel az európai zöldék Kelet-Nyugati-Párbeszéd Csoportjának és a bukaresti Ecomondia szervezésében. A PEL részéről Haller István vett részt.

BOR-TANACU

Numele localității Tanacu a intrat probabil în mod nemeritat în istoria recentă a Moldovei. Pentru că, după cum susțin liderii locali, mănăstirea Sfânta Vineri, unde s-a săvârșit mult mediatizata monstruoasă medievală, nici măcar nu se află în raza comunei respective. Și nefiind un motiv de mândrie patriotică,

dă-l exorcizării de mănăstire... Mai mult, ne e dat să aflăm (ca în decembrie '89, când unii „patrioți” lansaseră ideea că Ceaușescu nici nu ar fi român!) că mănăstirea în cauză nici nu a fost sfințită, ca atare, mănăstirea nu există. Și dacă nu există...

Dar cazul Tanacu există, și poate că e de bun augur că există, și de ce nu, poate fi chiar un motiv de „mândrie” – că doar tot timpul umblăm după motive de mândrie – că la Tanacu s-a spart în sfârșit buba. Căci era de mult timpul să se spargă. Dezbateră națională iscată deci în urma acestei tragedii ar putea/trebuie să aibă efectele benefice ale unei purificări a Bisericii, purificare amânată de 15 ani, ca și procesul comunismului de altfel.

Într-o declarație dată publicității în data de 22 iunie a.c., Liga Pro Europa a cerut arestarea criminalilor. Pentru că niște cetățeni români care au ucis un om, indiferent de uniformă pe care o poartă, sînt criminali, iar omuciderea este o infracțiune de o asemenea gravitate încît făptuitorii prezintă un grad mare de pericol social. Chiar și în sutană. Ceea ce ar trebui să pară straniu este că reprezentanții unei organizații neguvernamentale să fie nevoiți să ceară autorităților statului să-și facă datoria elementară. Și asta în timp ce civilii obișnuiți, dar și persoane publice, ca Andreea Ciucă de exemplu, sînt puși în cătușe în cadrul unor spectacole înfiorătoare cu vlăjgani mascați, arme automate, cîini polițisti și tot tacîmul demn de filmele proaste de pe ecranele televiziunilor noastre. Pînă la urmă reprezentanții parchetului și-au făcut datoria – sperăm, nu la presiunea societății civile! – și i-au pus sub arest pe monahul ucigaș și cele patru măicuțe „creștine” complice. Ancheta, nădăjduim, va merge înainte în conformitate cu prevederile legislației române, proaspăt armonizate, nu-i așa cu *aquis*-ul comunitar și valabile, sperăm, și pentru vlădică, și pentru opincă. Această „timiditate” evidentă însă a autorităților responsabile în prima fază a cercetărilor poate fi considerată, credem noi, simptomatică. Procurorii aveau nevoie mai întîi de „dezlegare” – reală sau imaginată, poate că nu este esențial în acest context – din partea „cele mai populare” instituții (a statului spiritual!), aflată în conștiința (sau subconștientul) acestora oricum dincolo de ceea ce numim deobște stat de drept. Tratatul privilegiat de care se bucură, iată, reprezentanții pînă și de această mizerabilă factură ai BOR (în zadar se încearcă marginalizarea și bagatelizarea lor), reflectă fără îndoială percepția (indusă în mod programatic!) a acestei instituții

bisericești ca stat în stat, aflată deci deasupra legii.

Din păcate, fenomenul reprezintă doar vârful aisbergului. Chiar dacă n-ar fi să ne referim decît la acele practici mistice primitive – chiar la exorcizările practicate pe scară largă, ieșite la iveală în urma acestei tragedii – relatate de media de-a lungul ultimilor ani, ar fi suficient să ne dăm seama că avem de-a face cu un fenomen sociologic îngrijorător.

Cazul Tanacu, dacă am putea să-l citim într-o cheie pozitivă, ar putea însemna totuși acel cutremur de care are nevoie Biserica (ne referim în cazul concret la cea Ortodoxă Română, dar ar putea fi valabil, chiar dacă la proporții și nuanțe diferite, pentru oricare dintre Biserică), acel catharsis care să demareze procesul de purificare interioară profundă amînată *sine die* după scurtul moment al adevărului din decembrie '89.

Calea modernizării, a occidentalizării – pînă la urmă a europeanizării – națiunii române trebuie să treacă în mod obligatoriu prin biserica majorității, biserică care se bucură în continuare de cea mai mare popularitate în sondajele de opinie, chiar dacă nu reflectă nici pe departe gradul autentic de religiozitate a populației. Acum cinci-șase ani, într-un eseu publicat în volumul *Problema transilvană*, spuneam la un moment dat următoarele: „Chiar dacă rolul catolicismului și al creștinismului apusean în general, în împămîntenirea valorilor occidentale, nu poate fi pus la îndoială, chestiunea occidentalizării României nu se va rezolva prin disputele dintre *ortodoxie și catolicism*, cu eventuala «victorie» a celui din urmă, ci, mai de grabă, prin transformările esențiale din interiorul ortodoxiei înseși. Atîta timp cît ortodoxia este majoritară în spațiul românesc, soarta reformei națiunii române atîrnă tocmai de reformarea, de înnoirea acesteia. Purificarea morală a Bisericii, ca și a societății românești în ansamblu, devine astfel inevitabilă. Rezistența instituțională față de acest *catharsis* poate spune însă multe. Refuzul categoric al acestuia înseamnă de fapt o opțiune — spațială, temporală, dar de fapt valorică — pentru Răsărit și Trecut. (...) Fundamental este, credem noi, efortul disperat al unei intelectualități românești «neo-pășoptiste» de a reforma, moderniza și «occidentaliza» Biserica Ortodoxă Română și lumea pe care o domină, care ar avea tot interesul (interesul Bisericii și al națiunii române deopotrivă) de a îmbrățișa în mod conștient și angajat, așa cum a făcut-o la vremea sa Biserica Unită cu Roma, sistemul de valori ale Europei Occidentale.”

În caz contrar, dacă crucificarea de la mănăstirea Sfânta Vineri va fi bagajul cu care vrem să ne integrăm în Europa, nu este de mirare că portretul nostru național, perceput de cetățeanul instituției continentale, va semăna mai de grabă cu cel al călugărului/călugărițelor de la Tanacu și vor vota pentru aderarea României la Uniune la fel cum au făcut-o de curînd francezii și olandezii cu constituția. Bogdaproste.

Reforme amânate...

atunci când cineva este lezat de o normă constituțională, noi avem un control de tip ante-promulgare, absolut stupid, pentru că ideea constituționalității nu este ideea de a face o legislație pură.

Noi, când vorbim de Curtea Constituțională, ne gândim doar la cine a trimis judecătorii într-o Curte Constituțională. Însă nu aceasta este problema reală a unei Curți Constituționale; și în Curtea Supremă a Statelor Unite unii îi simpatizează pe republicani, alții pe democrați. Și dacă conjuncția astrală are un președinte democrat și o curte democrată, nu se întâmplă întotdeauna ca Curtea să facă jocul președintelui. De ce? Pentru că alegerea este foarte serios concentrată asupra persoanelor. Societatea românească este absolut indiferentă la judecătorii Curții Constituționale. În America aproape toată lumea știe cine sînt judecătorii Curții Supreme, faptul că o persoană este numită judecător la Curtea Supremă este o chestiune care se dezbate și se analizează foarte serios.

Noi, în schimb, încercăm să facem o legislație care să răspundă la absolut toate întrebările, o legislație extrem de minuțioasă care devine inasimilabilă. Sînt judecători care practic nici măcar nu au citit setul întreg de legi pentru că nu le pot asimila.

Eckstein Kovács Péter: Au fost, cred eu, multe propuneri care vizau o reformă de substanță. Ei, în condițiile în care raporturile politice au fost care au fost, e clar că s-a trecut acel minim care a putut fi acceptat de majoritatea parlamentarilor. Este singurul motiv și într-adevăr ar trebui să vină o victorie zdrobitoare în alegerile anticipate ca să avem un partid sau o coaliție care să aibă puterea de a aduce la bun sfârșit o reformă constituțională. S-au constituit instituțiile care sînt garantul Constituției. Este vorba de cadrul în care lucrează și de persoanele care o compun și care o conduc. A fost vorba de alegerea CSM-ului acum trei sau patru ani. Consiliile reunite ale celor două Camere au hotărât prin vot secret care dintre judecătorii și procurorii trecuți printr-o procedură de validare vor intra în CSM. Și regretatul Alin Georgiu, președintele tribunalului Cluj, era pe primul loc, era ales dintre doi președinți de tribunal, de 1600 de judecători, a intrat, a expus un plan de management deosebit de bun, după care au luat cuvîntul opt senatori și deputați, l-au lăudat pînă-n ceruri, după care a urmat votul secret, voturile PSD, PRM, și a fost eliminat.

Cu privire la reforma administrativ-teritorială, cred că este subiectul acestei perioade, aici am avut discuții care lucrează pe aceste regiuni de dezvoltare, și este foarte greu să modifici orice prevedere, să dai o mai mare putere factorilor locali. Urmează să pierdem foarte mulți bani pentru că nu o să se dea suficienți bani pentru dezvoltare regională, datorită faptului că structurile care administrează acești bani, nu sînt din punct de vedere politic democratice și acceptate. Și aici cred că ar trebui să ne gândim ce se poate face în materie de reformă pe cale administrativă.

Bakk Miklós: Despre tranziția central-europeană s-a spus de multe ori că se bazează pe niște înțelegeri de elite – *elite settlements* – și a fost analizată această chestiune în privința Ungariei, Poloniei, că o înțelegere între grupurile principale de elite, comuniștii reformiști și opoziția au pus bazele unui nou regim. Ei, în România acest lucru nu s-a întîmplat, dar totuși, în partea doua a deceniului '90 s-a produs cumva un consens latent, dar un consens fondator al actualului sistem politic românesc. Opoziția a acceptat constituția iliesciană, dintr-o serie de argumente pragmatice și cu aceasta a acceptat și centralismul intrinsec, devenind astfel practic făptașă la construcția noii partitocrații românești.

Această partitocrație trebuie demontată, întrucît blochează redefinirea comunității politice din România și nu mai este funcțională din punctul de vedere al cerințelor de modernizare a procesului de integrare europeană.

Ce am putea face? Știm cît de greu se înregistrează un partid în România, în afară de eliminarea acestor bariere complet neobișnuite pentru spațiul european, în reforma legii partidelor trebuie introduse și niște clauze în ceea ce privește verificarea publică sau controlul public al funcționării partidelor. Reforma administrativă este, de asemenea, fundamentală și mai ales acest regionalism cu regiuni politico-administrative definite pe baze istorice culturale, chiar etno-lingvistice, pentru că prin aceasta se poate crea un fundament pentru redefinirea comunității politice din România.

Am pus în evidență și chestiunea minorităților, și două soluții s-au spus în această problemă, pe care eu le consider indispensabile: odată, înglobată în sistemul regionalist, chestiunea țării seculilor este o piesă fundamentală în ceea ce privește integrarea politică a minorității maghiare, și un sistem al autonomiilor culturale pentru care în zilele acestea a avem un început, din păcate, foarte prost.

La ora actuală cred că ar fi foarte important dacă am pune în discuție o lege electorală similară cu legea electorală din Germania, care este un sistem personalizat, proporțional, are o componentă uninominală, dar păstrează caracterul proporțional. Un amănunt tehnic: dacă se păstrează listele, atunci ele să fie liste deschise, deci votantul votează nu numai lista, ci și un anume candidat de pe listă. Astfel poate să intervină peste ordinea stabilită de birocrăția de partid, iar în privința alegerilor locale, piața politică trebuie deschisă prin posibilitatea de a accede organizațiile societății civile la alegerile locale, un model care este cunoscut în mai multe țări europene.

Despre reforma constituțională, aș menționa două chestiuni: ar trebui să dăm drept de inițiativă legislativă mult mai multor actori, de exemplu, și regiunile ar putea să aibă inițiativă legislativă. O altă chestiune importantă este Curtea Constituțională, care trebuie reabilitată, făcută mai puternică și accesibilă unui cerc mult mai larg.

Daniel Barbu: Opinia mea este radicală: nu cred că se pot face reforme în această țară, de nici un fel. Și sînt două obstacole majore în calea reformelor. Primul obstacol sîntem noi înșine, deci acei cetățeni care sîntem interesați de locuri publice, fie că sîntem interesați de locuri în parlament, fie că sîntem interesați de opoziție, în organizații civice, universitate, oriunde.

De ce sîntem noi un obstacol în calea reformei? Pentru că nu avem un limbaj comun, concepte comune și o cultură comună, și cînd spun comună, nu mă gîndesc la uniformitate, mă gîndesc la un minim necesar, la un esperanto lingvistic, conceptual și cultural, care să ne ajute, stînd 20 de oameni la o masă – că sîntem din partide, că sîntem dintr-o asociație civică – să ajungem la o concluzie.

Zoe Petre spunea că statul e nonexistent. Eu am o opinie absolut opusă, cred că statul național român este aproape același din 1862, pînă astăzi. Dovada că statul există este faptul că, de pildă,

senator Eckstein vorbește de societate civilă ca despre ceva în afara asociației pe care domnia sa o reprezintă. Or, partidele românești, apropo de statul non-existent, se referă la societatea civilă, când spun în cutare instituție este reprezentată societatea civilă, înțelegând prin asta că partidele, chiar și când sînt în opoziție, se cazează imediat în stat.

Și vin la al doilea obstacol: Europa. Și cazul-cheie este

Consiliul Suprem al Magistraturii, cazul de instituție publică majoră reformată la îndemnul Uniunii Europene. Magistratii, potrivit acestei reforme, în mod democratic și liber, își aleg proprii șefi. Și constat că cei aproape 7000 de magistrați români sînt niște persoane nefrecventabile. N-ai apucat în 1990 când a fost revoluția să spui – ca vest-germanii – că toți profesioniștii dreptului din Republica Democrată Germană nu mai pot practica dreptul, pentru că ceea ce se făcea în universitățile est-germane nu era drept, adică ceea ce noi numim drept, ei numeau formalism burghez. Domnul Iorgovan a învățat că drepturile și libertățile sînt formalism burghez. Și el trăiește încă cu această convingere. Și mai tinerii săi studenți care nu s-au format neapărat înainte de '89, dar sînt formați de Iorgovan, și sînt iorgovani. Există – și sînt mai răi decît baronii locali – un număr de 40-50 de baroni juridici, care de 15 ani își învîrt aceste funcții. N-au fost dați afară atunci în '90, acum constatăm, ca și cum am fi surprinși. Și atunci, dilema groaznică este să îi dăm afară și atunci se supără Uniunea Europeană și spune că sîntem antidemocratici. Dacă-i lași în pace să-și vadă de treaba lor, e groaznic, înseamnă că nu se va schimba niciodată nimic în țara asta cu adevărat, pentru că unul din punctele cele mai sensibile ale posibilității noastre de a trăi în societatea politică e sistemul de justiție. Cetățenii au impresia că trăiesc într-o țară în care nu există dreptate. Deci iată de ce consider eu că Europa e a doua piedică în calea reformei în măsura în care a indicat crearea anumitor instituții, ele s-au creat, dar lucrînd cu un anumit tip de personal, aceste instituții au devenit complet ineficiente, și mai mult, antireformiste, și nu există nimic de făcut democratic.

Ce putem face nu este reformă. Trebuie să reinventăm statul. Și asta a fost dealtfel și intuiția fondatorilor Constituției Americane: nu trebuie să mizăm pe buna credință a oamenilor, pe faptul că vom face instituții, Președinție, Congres, Curte Supremă, unde se vor duce oamenii cei mai buni dintre noi, președintele va fi întotdeauna cineva extraordinar, senatorii sînt cei mai buni dintre noi, la Curtea Supremă vor judeca cei mai buni juriști, ș.a.m.d. Dimpotrivă, noi trebuie să ne așteptăm ca oamenii care vor ocupa aceste poziții să fie răuvoitori, corupți și să nu aibă deloc la inimă binele public. Să facem un sistem de control reciproc între aceste trei instituții, încît chiar și oamenii cei mai răi să fie obligați să se comporte bine. Nu trebuie să mizăm pe parlamente curate. Parlamentele, prin definiție, nu sînt niciodată curate. Asta a fost o iluzie prostească a unui număr de asociații civice, că dacă denunță niște oameni, vom avea un parlament mai bun decît l-am avut. Noi trebuie să avem un parlament controlat și capabil la rîndul lui să controleze și nu altfel.

Adrian Sorescu: În momentul în care s-a dezbătut în Parlament legea partidelor, a existat un consens între reprezentanții partidelor politice de a adopta niște documente de așa natură încît să înghețe sistemul de partide românesc în forma în care exista. Lucru pe care l-au și reușit. Marea problemă vizavi de ceea ce ar putea și ar urma să se întîmple de acum încolo, este tocmai faptul că s-a reușit

înghețarea sistemului de partide și că aceleași partide sînt reprezentate în momentul actual în Parlamentul României, după părerea mea, manifestă aceeași viziune despre modul în care trebuie reglementată, aranjată această zonă a legislației. Mai mult, există semnale de natură a ne indica faptul că acele reglementări deosebit de restrictive și chiar nedemocratice privind înființarea unui partid politic sînt foarte populare în rîndurile publicului. Mai precis, în timpul dezbaterilor din 2003 din Parlament al proiectului de lege privind partidele politice, o serie de organizații neguvernamentale au făcut tot ce au putut, prezentarea unei analize privind modul în care este reglementată această zonă a vieții politice în țările Uniunii Europene dar și din țările centrale și est-europene, dar și din alte locuri. Mi-a căzut în mîna atunci un raport pe care OSCE l-a elaborat cu privire la legea partidelor politice din Kazahstan, care prevedea același număr de fondatori ca și cel propus pentru legislația românească, și anume, 50.000. Ei bine, cu aceste argumente am reușit ceea ce nu se întîmplase niciodată pînă în momentul acela, nu numai din '90 încoace, și cred că niciodată în istoria democrată a României, și anume să îl determinăm pe președintele statului să întoarcă o lege la Parlament pentru a fi rediscutată. În cele din urmă, s-a ajuns la 25.000 de membri fondatori la care se adaugă faptul că dacă eu vreau să-mi fac partid politic ca să rezolv problemele administrației din București, nu pot, pentru că trebuie să am filiale în încă 15 de județe ș.a.m.d. Modificarea acestei legi este un obiectiv mai mult decît îndrăzneț, pentru că, la fel cum și nouă ni s-a întîmplat în 2003, oricine ar iniția un astfel de demers în momentul de față ar avea împotriva clasa politică reprezentată în Parlament, la momentul de față și aproape toată societatea românească.

Kolumbán Gábor: După lunga ideologie a statului național, acum începem să ne dăm seama că națiunea nu este totuna cu statul, și mai facem un pas și ne dăm seama că nici țara nu este totuna cu statul. Și problema atunci a României este cine va conduce țara asta? Pentru că eu, din discuția asta – prea mult stat sau prea puțin stat – cred că ambele părți au dreptate, dar ne îndreptăm spre o situație în care elita politică și instituțiile statului român nu vor mai fi în situația de a conduce această țară. Și asta pentru că nu sînt în stare să genereze complexitatea necesară reprezentării realității din România.

Este imposibil să transformi un Trabant într-un Mercedes, schimbînd odată o curea, după aia o roată, după aia o ușă ș.a.m.d. Schimbarea de sistem nu se poate face prin schimbarea elementelor, asta este un reducționism care nu este eficace și nu duce decît la convulsii sau chiar la destrămarea sau împiedicarea bunei funcționări a sistemului ca atare. Problema mea este generarea acestei complexități din partea elitei românești. Și acest lucru se poate face prin două metode.

Prima metodă este separarea insulară a complexității: strategia regionalizării, a creării de entități cu control local, regional, care sînt în stare să reprezinte complexitatea în zona respectivă, sau te integrezi într-o zonă mai mare, care are instituțiile de conducere care sînt în stare să genereze complexitatea respectivă, ceea ce se pare că se întîmplă la ora actuală prin integrarea României în Uniunea Europeană, cel puțin avem iluzia că sistemul birocratic de conducere european are capacitatea de generare a complexității necesare realității românești. Eu am dubii foarte serioase că ar avea această capacitate, avem dreptate că ceea ce s-a făcut în acest domeniu în România atestă că nu are această capacitate, deci, probabil, România va fi o problemă de conducere și pentru instituțiile Europene.

Opțiunea mea, evident, este ca să generăm noi această soluție, deci să creem un sistem de conducere a țării care să fie capabil să conducă această țară. Acest lucru nu se poate face altfel decît prin regionalizarea țării și prin crearea acestor organisme locale pe principiul subsidiarității.

Poziția Ligii Pro Europa față de proiectul Legii privind statutul minorităților naționale din România

În cadrul activităților de monitorizare a reformei legislative, Liga PRO EUROPA a depus un semnificativ efort pentru crearea unui cadru legal al drepturilor minorităților naționale din România, prin campanii de lobby și de advocacy atât pentru ratificarea tratatelor internaționale în domeniu cât și pentru adoptarea unei legislații interne favorabile.

Am semnalat de repetate ori necesitatea existenței unei legi a minorităților (ultima dată prin Raportul paralel la Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale, trimisă în martie 2005 Consiliului Europei), care să ofere cadrul legal necesar păstrării identității comunităților etnice.

În aceste condiții, Liga PRO EUROPA salută elaborarea proiectului Legii privind statutul minorităților naționale din România, care recunoaște minoritățile naționale ca factori constitutivi ai statului român, însumează drepturile garantate persoanelor aparținând minorităților naționale și elaborează — în spiritul Rezoluțiunii Adunării Naționale de la Alba Iulia (1 Decembrie 1918) — cadrul autonomiilor culturale.

Proiectul de lege, lansat în martie 2005, a suferit numeroase modificări, ajungând în momentul de față la o formă care este susținută de Guvernul României. În ciuda eforturilor depuse, a organizării a nenumărate dezbateri, seminarii, mese rotunde pe tema proiectului, chiar și forma lui actuală, proiectul de lege are deficiențe serioase, care, dacă nu sînt înlăturate, vor avea un serios impact negativ.

• Definiția dată minorităților naționale (art. 3: „orice comunitate de cetățeni români, care trăiește pe teritoriul României din momentul constituirii statului modern, numeric inferioară populației majoritare, avînd propria identitate etnică, exprimată prin cultură, limbă sau religie, pe care dorește să o păstreze, să o exprime, și să o dezvolte”) este în concordanță cu singura definiție oferită de un document internațional (Recomandarea 1201 adoptată de Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei). Dar art. 74 din proiectul de lege, care oferă o listă a minorităților etnice din România, nu mai ține cont de această definiție, ci consideră că toate comunitățile care au reprezentanți în parlament și numai acestea pot fi considerate minorități etnice.

În acest articol 74 apar macedonenii, prin care dacă se înțelege aromânii, includerea lor nu este motivată întrucît reprezentanții acestei comunități nu au solicitat statutul de minoritate națională, iar dacă se înțelege macedoslavii (prezenți

în Parlamentul României din cauza lacunelor legislative), includerea lor contravine definiției date, întrucît această comunitate nu apare în recensămintele din secolul XX. Totodată nu există în România o

comunitate ruso-lipoveană, ci doar o comunitate rusă și una lipoveană.

Cea mai însemnată deficiență a legii privind recunoașterea unei comunități ca minoritate națională este de a nu specifica procedura, criteriile sau instituția relevantă prin care acest statut poate fi obținut.

• În cadrul drepturilor garantate persoanelor aparținînd minorităților naționale nu există o concordanță totală între tratatele internaționale în domeniu ratificate de România și drepturile prevăzute de proiectul de lege.

Spre exemplu, Convenția-cadru pentru protecția minorităților naționale, la art. 6 prevede „promovarea respectului reciproc, înțelegerii și cooperării”, iar la art 12 măsura prin care acest respect reciproc poate fi promovat: prin cunoașterea culturii și istoriei minorităților.

Prin urmare, secțiunea 1 (Învățămîntul minorităților naționale) din capitolul II (Păstrarea, exprimarea și dezvoltarea identității naționale) ar trebui să garanteze includerea în curricula școlară (la materia Istoria românilor, devenită Istoria României) a elementelor de istorie și cultură a tuturor minorităților naționale din România.

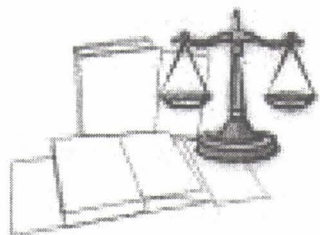
• Capitolul III, intitulat Organizațiile cetățenilor aparținînd minorităților naționale, este partea cea mai deficitară a proiectului de lege.

Pornind de la o lege a partidelor și de la legislația electorală nedemocratică, proiectul așează pe o bază complet greșită modul de organizare a minorităților naționale, ceea ce duce, practic, la un sistem monopartidic în cadrul acestor comunități.

Alin. 2 al art. 40 prevede: „numărul membrilor unei organizații a cetățenilor aparținînd unei minorități naționale nu poate fi mai mic de 10% din numărul total al cetățenilor care cu ocazia ultimului recensămînt al populației și-au declarat apartenența la minoritatea respectivă”. În timp ce un partid politic se poate forma prin susținerea a 0,1% din populația țării, iar votul a 5% din electorat garantează accesul în Parlament, această prevedere poate fi interpretată ca fiind o discriminare. Scăderea procentului de 10% la 0,1%, în condițiile actuale, ar avea însă efecte negative asupra procesului electoral. În mod evident, este nevoie de regîndirea legislației în domeniu, fără de care discriminarea introdusă de art. 40, alin. 2 nu poate fi înlăturată.

Aliniatul 3 al aceluiași articol prevede că în situația în care procentul de 10% depășește 25.000 de persoane, „lista membrilor fondatori trebuie să cuprindă cel puțin 25.000 de persoane, domiciliat în cel puțin 15 din județele țării”. Această restricție teritorială este nemotivată și inutilă, întrucît majoritatea comunităților minoritare sînt prezente în regiuni mai restrînse.

Aliniatul 5 al art. 40 („O persoană nu poate să facă parte din două organizații ale aceleiași minorități”) nu poate avea un rol practic decît în situația în care există o autoritate care urmărește apartenența etnică și politică a cetățenilor României,

lucru de neconceput într-o democrație. Articolul 49 reprezintă cea mai flagrantă încălcare a dreptului de a participa la alegeri, oferind Guvernului României posibilitatea de a selecta dintre organizațiile minorităților naționale – fondate chiar prin condițiile foarte restrictive ale legii – care din ele pot și care nu pot să participe la alegeri.

Conform acestui articol, Autoritatea pentru Relații Interetnice ar recunoaște calitatea de utilitate publică a unor organizații ale minorității naționale, și doar acestea ar putea participa la alegeri. În țările democratice selecția se face de către electorat și nu de Guvern, care este eminent politic.

• Capitolul V, Autonomia culturală, nu ține cont de principiul subsidiarității, toate deciziile privind o comunitate fiind luate de Consiliul Național al Autonomiei Culturale al comunității respective. Fără o construcție de jos în sus, fără existența unor consilii regionale, aceste consilii naționale riscă să nu-și poată exercita atribuțiile conferite de lege, conform nevoilor reale ale comunităților locale sau să introducă centralismul în administrarea autonomiei culturale.

Conform art. 58 lit. g, una din atribuțiile Consiliului Național al Autonomiei Culturale este „numirea conducerii instituțiilor particulare de învățământ cu predare în limba minorităților naționale, precum și a instituțiilor culturale de

drept privat a minorității respective”. Nu poate exista o astfel de ingerință în sfera privată.

Reprezentanții Consiliului Național al Autonomiei Culturale sînt votați în mod democratic, prin alegeri interne, dar organizarea acestor alegeri interne, care reprezintă garanția reală a reprezentativității (întrucît reprezentanții minorităților etnice din Parlament sînt votate și de majoritari), nu este obligatorie: „în cazul în care o minoritate națională nu inițiază constituirea unui Consiliu Național al Autonomiei Culturale, organizațiile reprezentative ale cetățenilor aparținînd minorității naționale pot exercita atribuțiile și competențele legate de autonomia culturală”.

Prin urmare, Liga PRO EUROPA susține condiționat proiectul Legii privind statutul minorităților naționale din România, totodată va propune modificarea sau eliminarea acelor prevederi care contravin principiilor democrației și nu sînt în concordanță cu prevederile celorlalte legi organice care reglementează sistemul politic românesc, inclusiv drepturile garantate în Constituție.

Liga Pro Europa consideră că, în exercitarea drepturilor minorităților, drepturile politice trebuie dissociate de cele culturale. Ar fi de dorit ca legea minorităților, revăzută și incluzînd amendamentele propuse de organizațiile de drepturile omului din România, să fie adoptată odată cu pachetul de legi care structurează sistemul politic: legea partidelor, legile electorale, legea regiunilor.

Tîrgu-Mureș, la 1 iunie 2005

COMUNICAT

În legătură cu crima comisă la Mănăstirea „Sfînta Treime” din localitatea Tanacu, județul Vaslui, unde preotul Daniel Petru Corogeanu, asistat de maici, a privat de libertate, sechestrat și torturat pe tînăra Irina Cornici, provocîndu-i moartea, **Liga Pro Europa** solicită următoarele:

1. Arestarea fără întîrziere a preotului Daniel Petru Corogeanu și a maicilor care au privat de libertate, torturat și ucis pe tînăra Irina Cornici, avînd în vedere că aceștia prezintă pericol social iminent.

Liga Pro Europa cere sancționarea reprezentanților autorităților care nu au procedat la reținerea imediată a celor vinovați, punînd în pericol integritatea fizică și morală și a altor persoane de la Mănăstirea „Sfînta Treime” din Tanacu.

Liga Pro Europa constată cu deosebită îngrijorare că într-un stat laic, așa cum este România, autoritățile statului aplică standarde duble lăsînd în libertate un criminal și pe complicii săi numai pentru că aceștia aparțin Bisericii Ortodoxe Române.

2. **Liga Pro Europa** cere Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române să facă publice regulamentele monahale după care funcționează mănăstirile. Aceste regulamente trebuie să respecte drepturile și libertățile fundamentale ale omului prevăzute în Constituția României. Regulamentele trebuie afișate și prelucrate în toate lăcașurile monahale și trebuie să conțină căi de atac clare care să protejeze persoanele împotriva oricărui abuzuri.

Biserica Ortodoxă Română nu poate crea un stat în stat, România nu este și nu trebuie să devină un stat teocratic.

3. **Liga Pro Europa** atrage atenția că nici o persoană aflată în lăcașuri monahale, cazărmi militare, penitenciare, așezăminte psihiatrice, internate, nu poate fi privată de drepturile și libertățile fundamentale garantate de Constituție.

Cerem tuturor instituțiilor statului abilitate să cerceteze conformitatea regulamentelor interne ale acestor așezăminte cu prevederile Constituției.

Tîrgu-Mureș, la 22 iunie 2005

„Articolul 3

Orice ființă umană are dreptul la viață, la libertate și la securitatea persoanei sale. (...)

Articolul 5

Nimeni nu va fi supus la torturi, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante.”

Declarația Universală a Drepturilor Omului

„Articolul 22. Dreptul la viață și integritate fizică și psihică

(1) Dreptul la viață, precum și dreptul la integritate fizică și psihică ale persoanei sunt garantate.

(2) Nimeni nu poate fi supus torturii și nici unui fel de pedeapsă sau de tratament inuman ori degradant.”

Constituția României

Liga Pro Europa cere urgentarea reformelor privind structura sistemului politico-electoral și susține adoptarea neîntârziată a unei regionalizări autentice

1. În contextul dezbaterilor tot mai insistente privind restructurarea sistemului politic din România și a preocupării exclusive a partidelor pentru poziționarea lor și servirea clientelei politice, Liga Pro Europa ia act cu insatisfacție de faptul că partidele din România nu se preocupă de adevăratele reforme care să garanteze integrarea României în UE în 2007, nu au proiecte viabile și nu propun nici o viziune de viitor asupra României.

2. Liga PRO EUROPA atrage atenția că nu este suficient ca un partid sau altul să adere la o familie sau alta a partidelor europene, nu este suficient să se recurgă la alegeri anticipate fără a se propune un proiect concret, care să conțină o reformă profundă a sistemului politic și electoral și a structurii teritorial-administrative.

3. Liga Pro Europa consideră că numai aceste reforme sistemice pot garanta reprezentarea democratică și competiția reală, deschisă, între forțele politice existente și încetarea monopolului lor actual, ca și apariția unor noi formațiuni politice, capabile să servească interesele comunităților locale și regionale. Numai astfel, gravul deficit democratic de care suferă România poate fi depășit. Numai astfel corupția poate fi ținută sub control și birocrăția poate fi eliminată, în beneficiul cetățeanului și al comunităților locale.

4. Liga Pro Europa instituie un grup de lucru pentru reformarea statului. Acest grup de lucru va face propuneri concrete care vor fi aduse în dezbateră publică și vor fi propuse spre adoptare. Dorim un stat eficient, ieftin, flexibil și previzibil. Grupul de lucru al LPE va lansa:

- Propuneri de amendare a Constituției înainte de 1 ianuarie 2007. Întărirea Curții Constituțional ca garant real al Constituției.

- Regionalizarea României pe regiuni istorice și alegeri regionale în 2008. Regiunile, entități teritoriale și politico-administrative, să fie recunoscute în Constituție, să dispună de legislative și executive regionale.

- Camera superioară a Parlamentului să se compună din reprezentanții comunităților teritoriale (regiunile) și naționale (minorități etnice și naționale), numărul parlamentarilor fiind redus la minimum posibil. Alegerile pentru Camera deputaților să se facă pe circumscripții uninominale, prin sistemul de vot mixt.

- Executivul central să fie redus la strictul necesar (12-13 ministere). Să fie limitat prin lege numărul angajaților din instituțiile administrației centrale. Prin introducerea executivelor regionale, competențele care țin de regiuni să fie transferate de la nivel central la nivel regional.

- Sistemul politic să fie reformat și simplificat, despărțind legile rereritoare la exercitarea dreptului la asociere politică de cele privind alegerile. Legea partidelor să permită

libera asociere politică. Două persoane pot forma un partid, dar nu toate partidele pot participa în alegeri; tot așa, numai cele alese la diferite niveluri pot dispune de finanțări din bani publici.

- Legislația privind alegerile locale să permită competiția între actorii politici locali și regionali și să nu impună monopolul partidelor parlamentare la nivel local și regional.

- În cazul minorităților, exercitarea dreptului la autonomie culturală să fie disociat de dreptul la asociere și reprezentare politică. Minoritățile să poată constitui partide politice, cu afiliere doctrinară clară, care să poată participa la alegerile la toate nivelele: național, regional și local, ca orice alt partid politic. Acestea vor funcționa conform legii partidelor și legilor electorale. Reprezentarea în parlament a minorităților altfel decât ca rezultat al competiției politice, să se încheie în 2008.

- Asociațiile minorităților să dispună de finanțare prin parlamentele regionale și administrațiile locale și să fie independente de executiv, la toate nivelele. Să fie creată instituția Ombudsmanului pentru minoritățile naționale care să vegheze la respectarea drepturilor lor de către toate instituțiile.

Liga PRO EUROPA, luând act de costurile ridicate ale amânării reformelor sistemice, ca și de lipsa unor proiecte viabile venite din partea partidelor, consideră că societatea civilă are responsabilitatea de a-și asuma acest rol și de a produce modele de reformă viabile.

Tîrgu-Mureș, la 1 iunie 2005
Smaranda Enache, Co-Președintă

Harta regiunilor culturale din România, împărțită pe județe și regiuni istorice

Sursă: Dumitru Sandu: „Ariile culturale ca matrice de sociabilitate”, Sociologie românească, 2002, 3-4.

Moyses Márton

(1941-1970)

1960. november 22-én a Securitate az egyetem pádsoraiból elhurcolja az elsőéves Moyses Márton magyar szakos hallgatót, akit „rendszer elleni izgatás” címén előbb hét, majd két év börtönre ítélnék. 1962 novemberében szabadul, de egyetemi tanulmányait nem folytathatja, és valamirevaló munkahelyet sem kaphat. A megfigyelés alatt álló fiatalember csak a nagyjait mezőgazdasági termelőszövetkezetben dolgozhat napszámosként. A rendszer elleni tiltakozásként, 1970. február 13-án, egy évvel a cseh Jan Palach után, és szinte két évtizeddel a román Liviu Babes előtt, Brassóban, a Román Kommunista Párt székháza előtt benzinnel leönti és meggyújtja magát. Három hónapi szenvedés után, 1970. május 15-én, belehal sérüléseibe. Halálával egy sokoldalú tehetség – költő, matematikus, feltaláló –, és egy igaz, nyugtalan ember veszett el, mártírságával a szabadságszeretét elölthatatlan fátylalángjává éledt valamennyiünk számára.

Részlet következik a volt sorstárs megemlékezéséből a mártír háza falán levő bronztábla leleplezése alkalmából.

La 22 noiembrie 1960, studentul Moyses Márton de la secția maghiară a Universității Babeș-Bolyai din Cluj este ridicat de Securitate și condamnat mai întâi la șapte, apoi la doi ani închisoare sub învinuirea de „uneltire împotriva ordinii sociale”. Este eliberat în noiembrie 1962, dar nu și poate continua studiile universitare și nici nu poate obține un loc de muncă cît de cît corespunzător. Tânărul aflat în continuare sub observația autorităților va lucra ani de zile ca muncitor necalificat la CAP-ul din Aita Mare. La 13 februarie 1970, cu un an după cebul Jan Palach și cu aproape două decenii înaintea lui Liviu Babes, la Brașov, în fața sediului Partidului Comunist Român își toarnă benzina în cap și își dă foc. După trei luni de suferințe moare la 15 mai 1970. Prin dispariția sa am pierdut un talent multilateral – poet, matematician, inventator –, un om adevărat, prin martirajul său însă s-a aprins o flacără a libertății care nu a mai putut fi stinsă.

Urmează un fragment din alocuțiunea fostului coleg de suferință, rostită cu ocazia dezvelirii plăcii comemorative de pe casa în care a trăit și s-a stins martirul.

Kedves Marci!

Lehet, hogy a tisztelt egybegyűlték azt várják tőlem, hogy Rólad beszéljek. Rólad, az emberről, az igaz barátról, a hősről vagy mártírról, a költőről és matematikusról, a csírájába fojtott tehetségről... De hát mit mondhatnék Rólad Noked, amit ne tudnál jobban mint mi, aminek valós értelmét ne fűrkészted volna ki Te magad? Te, aki most már örökké ifjú maradtál, akárcsak Petőfi vagy József

Attila, aki végleg megmenekültél a gyarló földi élet lelki ráncaitól, aki most enyhén ironikus mosollyal tekintsz le ránk onnan, valahonnan, az örök emlékezés Paradicsomából.

Becsületesebb, szabadabb életet akartál – akartunk, ha megengeded – nem szégyen, hogy elestünk e harcban, másoknak is beletört már a foguk, de megpróbáltad – megpróbáltuk, ha megengeded – s nem maradt nyomtalan. Te elmentél örök ifjan, mi itt maradtunk megöregedni, elfogatlanodni, megkopaszodni, hogy csupasz körmünkkel kaparjuk ki az élet sarába rejtett igazságot mely nélkül élni lehet ugyan, de nem érdemes. Te is itt lehetél volna velünk, végezhetted volna mindennapi anyageserédet, lelki kopoltyúidon át öncenzúrázhattad volna a kibírhatatlant, hogy ne kelljen bedilizni, de te korábban mérlegre tudtad tenni a valóságot, hogy a haszonban mennyi az ár, hogy élni aprópénzre váltva is lehet ugyan, de nem érdemes.

Ma itt vagyunk ismét együtt. Te örök ifjan, én megfihéredve.

45 évvel ezelőtt önként vállaltad/vállaltuk az igazmondással járó következményeket, mint ahogy 35 évvel ezelőtt önként vállaltad a példaértékű mártírságot. Te nagy mesterek példatárából tanultad, hogy a feláldozott élet fátylalángja fényévnyi távolságot képes bevilágítani akár a csillagok. Csillag vagy te is –

felfelé hulló csillag – aki a szavak és számok köveiből akartál újjáépíteni egy hálátlan csodálatos világot amely méltó legyen a nagybetűs Ember életéhez.

Itt hagyta bennünket örök ifjan, hogy bajlódjunk csonka demokráciánkkal – együk meg főztünket, mondhatnád – amelyet nem éppen így álmodtunk meg annak idején, de hát az álmok, tudjuk, rendszerint torzíva tükrözik a valóságot... Lehet, hogy könnyebb volt megálmodni – mégha az álomért oly nagy árat is kellett fizetnünk – mint felépíteni azt. De vajon a torz álmunk nem volt-e értékesebb mint a megvalósított torz valóság?

Mi itt maradtunk öregem, megráncosodva, kissé meggörnyedve a ránk örökített felelősség terhe alatt, hogy felemelt fővel tisztelegjünk előtted, aki megtette azt amit mi nem, fohászodunk hozzád, Te modernkori hitetlen Krisztus – ne neved, kérlek –, hogy bocsásd meg, hogy nem vagyunk mi is Veled, ott a jobboldon, mint ahogy mi is megbocsátunk Noked, hogy itt hagyta minket, hogy nélkülöd kaparjuk ki tíz körmünk szakadtáig azt a kevés megmaradt igazságot – a Te igazságot – amely nélkül élni ugyan lehet, de nem érdemes.

Nézem az egyetlen megmaradt kézzelfogható tanúbizonyságot, az 1959-béli kicsengetési kártyádat, rajta a most már örökké ifjú fényképpel, az annyira ismerős betűidet, és megpróbálom szinte felévszázad után újraértelmezni akkori egyszerű üzenetedet: „Nem tudom mit írjak – írtad. Nem akarom azt írni: fel a fejjel. Ugyis tudod.” Most fél évszázad után is úgy érzem, az egyszerű emberi méltóság üzenete volt ez. Elég volt lehajtott fővel élni. Fel a fejjel, emberek!

Végül, megnyugtatóképpen, kedvenc költődet parafrázálnám: Éltél – „és ebbe más is belehalt már”. Így hát ne csodálkozz, ha rövidesen – egy éven, tíz éven, száz éven belül, szinte lényegtelen – ismét összefutunk valahol, a Te út kereszteszódásának egyik sarkán, hogy kozmikus grafitiként falra fessük az ördögöt és békés forradalmat üzenjünk a Más-Világnak. Várj meg nyugodtan. Ott leszek időben.

(Most már végképpen) örök barátod,

Szokoly Elek

Comunicat

privind soluționarea cazului Andreea Ciucă

Liga PRO EUROPA a fost prima organizație neguvernamentală care a luat o atitudine fermă în cazul președintei Tribunalului Mureș, Andreea Ciucă, arătând în comunicatul din 12 iunie 2003 neregulile comise de Parchetul Național Anticorupție, Ministerului Justiției, Serviciul Român de Informații, și solicitând respectarea cu strictețe a prevederilor Convenției europene a drepturilor omului, pentru a crea un mediu optim de lucru instanțelor de judecată.

Salutăm recenta soluție a Înaltei Curți de Casație și Justiție prin care doamna Andreea Ciucă a fost achitată; solicităm,

totodată, explicații din partea persoanelor (fostul ministru al justiției, directorul SRI) care, în 2003, prin încălcarea prezumției de nevinovăție, au făcut declarații publice privind legăturile doamnei Andreea Ciucă cu mafia și criminalitatea transfrontalieră. Așteptăm ca opinia publică să fie informată asupra motivelor politice pentru care președinta Tribunalului Mureș a fost expusă arestării abuzive și unui tratament inuman și degradant.

16 iunie 2005

Noul proiect de lege privind combaterea discriminării

La presiunile societății civile, în anul 2000 s-a format un grup de experți din care făceau parte atât reprezentanți ai Guvernului României cât și ai unor organizații neguvernamentale, pentru a elabora o normă legislativă pentru combaterea discriminării. Rezultatul a fost **Ordonanța nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare**. Activismul și profesionalismul societății civile din România a avut ca rezultat prima legislație antidiscriminatorie din Europa Centrală și de Est.

Ulterior au apărut o serie de probleme. În primul rând, nu s-a format din timp Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (în loc de octombrie 2000, cum prevedea ordonanța, acesta s-a constituit doar în august 2002); în al doilea rând, CNCD nu a funcționat la nivelul așteptărilor, și, nu în ultimul rând, la nivelul Uniunii Europene au apărut directive privind combaterea discriminării (nr. 2000/43 și nr. 2000/78) care ar fi trebuit implementate și în legislația României.

Organizațiile neguvernamentale din nou s-au coalizat pentru a formula propuneri coerente privind modificările necesare, organizând o serie de seminarii, mese rotunde, dezbateri. Efectul acestora s-a lăsat așteptat până în anul 2005, când Guvernul României a decis elaborarea unui nou proiect de lege (**Legea privind prevenirea și combaterea tuturor formelor de discriminare**). În procesul de elaborare a proiectului s-au implicat, în afara Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării, organizațiile ACCEPT, Centrul de Resurse Juridice, Liga PRO EUROPA, Romani CRISS, UNICEF România.

Elementele noi ale proiectului sînt:

- definirea clară a noțiunilor cu care operează legea (de la discriminare directă la comunitate);
- schimbarea sarcinii probei;
- introducerea unei secțiuni penale;
- subordonarea CNCD Parlamentului României și nu Guvernului;

- crearea birourilor județene;
- definirea clară a atribuțiilor CNCD, Colegiului Director și Președintelui.

Schimbarea sarcinii probei va oferi o protecție în plus persoanelor discriminate. Pînă în momentul de față, persoanele care depuneau sesizări aveau obligația de a dovedi existența discriminării, ceea ce, de multe ori, s-a dovedit a fi imposibil de realizat. Spre exemplu, în cazul unei angajări nu exista modalitatea ca persoana în cauză să cunoască motivul real al angajării, nu putea dovedi că la concurs a fost mai bună decît cea angajată. Prin schimbarea sarcinii probei, angajatorul are obligația de a arăta criteriile și modul nediscriminatoriu de selecție.

Secțiunea penală prevede ca la orice infracțiune să constituie agravantă săvîrșirea din motiv de ură pe teme de rasă, naționalitate, limbă, religie etc., și introduce o nouă infracțiune, cea de asimilare, strămutare, colonizare, deportare de persoane.

În conformitate cu proiectul de lege, CNCD ar urma să se subordoneze Parlamentului, oferind instituției o mai mare independență politică (în cei trei ani de activitate, cu subordonare față de Guvern, CNCD și-a schimbat în fiecare an președintele). Ar urma să se creeze birouri județene, care să desfășoare activități de constatare, astfel încît să nu mai fie nevoie ca membrii Consiliului Director (7 persoane pînă acum, 9 conform proiectului) să se deplaseze la fiecare loc de unde se face o sesizare). Trei membri ai CNCD ar urma să fie numiți de Parlament la propunerea societății civile.

CNCD a dat dovadă de mare transparență și flexibilitate în procesul elaborării proiectului. Practic, toate propunerile pertinente ale societății civile au fost incluse în proiect. Astfel, în situația în care proiectul va fi votat fără modificări substanțiale în Parlament, vom avea o lege antidiscriminatorie care ține cont de părerea experților în domeniu.

Haller István

Demersuri cu ecou pozitiv...

Într-un articol din numărul 1-2/2005 al gazetei Pro Europa, Haller István atrăgea atenția asupra nerespectării de către autorități, în speță de către Serviciul de Evidență Informatizată a Persoanelor, a prevederilor Legii pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date. „Fără nici o legătură cu actul de identitate, în formular ni se solicită declararea religiei și naționalității; totodată, și fără să se specifice că declararea acestor date este facultativă. Pe formular nu se specifică nici un caracter secret («Secret de serviciu după înregistrare» scrie, spre exemplu, pe cererea pentru eliberarea unui nou pașaport – care, de altfel, nu conține astfel de date).” Semnalul de alarmă tras atunci nu a rămas fără ecouri: el a fost preluat de instituția Avocatul Poporului și s-a finalizat cu eliminarea din formularul de cerere pentru eliberarea cărții de identitate a rubricilor referitoare la naționalitatea și religia solicitantului, rezultat comunicat Ligii Pro Europa de către Avocatul Poporului printr-o scrisoare al cărei conținut îl reproducem aici.

ROMANIA
Avocatul Poporului

Str. Eugeniu Carada, nr. 3, Sector 3, București

Telefon +40-21-312.71.01 Fax: +40-21-312.49.21 Internet: <http://www.avp.ro> E-mail: avp@avp.ro
Direcția pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal

INTRĂRI 420 / 13.06.2005

AVOCATUL POPORULUI
REGISTRATURĂ GENERALĂ
IEȘIRE Nr. 1786 / 12.06.05

Stimată doamnă Enache și stimate domnule Boldizsár,

Sesizați de conținutul articolului publicat în revista Ligii Pro Europa nr.1-2/2005, intitulat Dreptul la privatitate încălcat de Serviciul de Evidență Informatizată a Persoanei, semnat de Haller István, instituția Avocatul Poporului a efectuat la data de 1 iunie 2005 o investigație la Inspectoratul Național pentru Evidența Persoanelor, organ central al administrației publice, care asigură punerea în aplicare a legislației în vigoare în domeniul evidenței persoanelor.

Investigația a avut ca obiect verificarea temeiului în care serviciile publice comunitare (fostele servicii de evidență informatizată a persoanelor) prelucrează datele personale privind originea etnică și convingerile religioase ale solicitanților de documente de identitate.

Constatările au evidențiat că formularul de cerere pentru eliberarea actului de identitate utilizat de către serviciile publice comunitare pentru evidența persoanelor a fost elaborat în temeiul HG nr.113/1997, privind conținutul, actualizarea și valorificarea datelor din Registrul permanent de evidență a populației, cu modificările și completările ulterioare. Acesta se regăsește în anexa nr.16 a Metodologiei privind organizarea activității pe linia regimului de evidență a

persoanei și a ghișeului unic, aprobată prin Ordonanța ministrului de interne nr.1190 din 31 iulie 2000.

Față de formularul tipizat aprobat prin ordinul ministrului, în practică se utilizează un formular ce conține o rubrică suplimentară, cea privind religia.

Față de cele de această situație (sic!), s-a solicitat armonizarea metodologiei de lucru cu prevederile legale în materia protecției datelor cu caracter personal, respectiv eliminarea sau menținerea facultativă a rubricii privind naționalitatea, pentru cea din urmă categorie de date existând un temei

legal, respectiv art.5 litera a) din HG 113/1997, cu modificările și completările ulterioare.

Ca urmare, la data de 3 iunie 2005 Inspectoratul Național pentru Evidența Persoanelor a informat instituția Avocatul Poporului despre măsurile întreprinse și anume:

- s-a transmis către Direcția Generală Reglementări Juridice și Contencios din cadrul Ministerului Administrației și Internelor propunerea de modificare a Metodologiei privind organizarea activității de evidență a persoanelor și de ghișeu unic, respectiv a formularului de cerere pentru eliberarea cărții de identitate a cărei copie este anexată;

- s-a comunicat prin Radiograma nr.202200/02.06.2005 către toate consiliile județene, Consiliul General al municipiului București și toate serviciile publice comunitare de evidență a persoanelor interdicția de prelucrare a datelor privind religia și naționalitatea.

Față de acest aspect, am aprecia dacă în paginile revistei pe care cu onoare o conduceți, opinia publică ar fi informată despre rezultatele pozitive ale demersurilor întreprinse de instituția Avocatul Poporului în această problemă.

București, 7 iunie 2005

Director,
Virgil Cristian Cristea

„PREZENȚA LOR ÎN VIAȚA POLITICĂ A ȚĂRII ESTE PRINCIPALA SURSĂ A TENSIUNILOR...”

„ (...) 7. Timișoara a pornit Revoluția împotriva întregului regim comunist și întregii sale nomenclaturi și nicidecum pentru a servi ca prilej de ascensiune politică unui grup de dizidenți anticeauști din interiorul PCR-ului. Prezența acestora în fruntea țării face moartea eroilor din Timișoara zadarnică. I-am fi acceptat poate în urmă cu zece ani, dacă la Congresul al XII-lea al partidului s-ar fi alăturat lui Constantin Pârvulescu și ar fi răsturnat clanul dictatorial. Dar n-au făcut-o, deși aveau și prilejul, și funcții importante, care le acordau prerogative. Dimpotrivă, unii chiar au ascultat de ordinul dictatorului de a-l huli pe dizident. Lașitatea lor din 1979 ne-a costat încă zece ani de dictatură, cei mai grei din toată perioada, plus un genocid dureros.

8. Ca o consecință a punctului anterior, propunem ca legea electorală să interzică pentru primele trei legislaturi consecutive dreptul la candidatură, pe orice listă, al foștilor activiști comuniști și al foștilor ofițeri de Securitate. Prezența lor în viața politică a țării este principala sursă a tensiunilor și suspiciunilor care frământă astăzi societatea românească. Până la stabilizarea situației și reconcilierea națională, absența lor din viața publică este absolut necesară. Cerem, de asemenea, ca în legea electorală să se treacă un paragraf special care să interzică foștilor activiști comuniști, candidatura la funcția de președinte al țării. Președintele României trebuie să fie unul dintre simbolurile despărțirii noastre de comunism. A fi fost membru de partid nu este o vină. Știm cu toții în ce măsură era condiționată viața individului, de la realizarea profesională până la primirea unei locuințe, de carnetul roșu și ce consecințe grave atrăgea predarea lui. Activiștii au fost însă acei oameni care și-au abandonat profesiile pentru a sluji partidul comunist și a beneficia de privilegiile deosebite oferite de acesta. Un om care a făcut o asemenea alegere nu prezintă garanțiile morale pe care trebuie să le ofere un Președinte.

Propunem reducerea prerogativelor acestei funcții, după modelul multor țări civilizate ale lumii. Astfel, pentru demnitatea de Președinte al României ar putea candida și personalități marcante ale vieții culturale și științifice, fără o experiență politică deosebită. Tot în acest context, propunem ca prima legislatură să fie de numai doi ani, timp necesar întăririi instituțiilor democratice și clarificării poziției ideologice a fiecăruia dintre multele partide apărute. De-abia atunci am putea face o alegere în cunoștință de cauză, cu cărțile pe față.”

Proclamația de la Timișoara, 11 martie 1990

APEL PENTRU ROMÂNIA iunie 2005

Către:

Președintele României
Președintele Senatului
Președintele Camerei Deputaților
Primul ministru al României
Ministrul Justiției
Ministrul Educației și al Cercetării
Președintele Consiliului Suprem al Magistraturii
Președintele Consiliului Legislativ
Președintele Înaltei Curți de Casație și Justiție

România a fost singura țară în care înlăturarea regimului comunist s-a făcut cu vărsare de sânge; de aceea România trebuie să înceapă Procesul Comunismului cel puțin acum, după 15 ani de la revoluție.

În acest sens solicităm:

1. Declararea crimelor și abuzurilor regimului comunist – în baza dovezilor existente – ca fiind crime împotriva omenirii și, în consecință, imprescriptibile juridic.

2. Anularea pe cale legislativă a sentințelor de condamnare politică emise de justiția comunistă, după principiile luptei de clasă, între anii 1945–1989.

3. Prezentarea de către președintele României, în fața Camerelor reunite ale Parlamentului, și

adoptarea de către acestea a unei declarații de condamnare a comunismului ca fiind ilegal și criminal.

4. Adoptarea Legii lustrajiei, în spiritul punctului 8 al Proclamației de la Timișoara.

5. Finalizarea cercetărilor în dosarele represiunii revoltei muncitorilor de la Brașov din 1987, ale Revoluției din Decembrie 1989, ale evenimentelor de la Tîrgu-Mureș din martie 1990, ale mineriadelor (1990, 1991, 1999), precum și ale celor care privesc modul în care s-a reconstituit oligarhia securisto-comunistă în România.

6. Accelerarea și radicalizarea luptei împotriva corupției, verificarea corectitudinii privatizărilor făcute de oligarhia securisto-comunistă, care a acaparat fraudulos puterea economică în România.

7. Deschiderea arhivelor, predarea integrală a arhivelor Securității și a altor servicii secrete comuniste către CNSAS.

8. Prezentarea adevărului referitor la perioada comunistă și postcomunistă în manualele și cursurile universitare de istorie.

Chemăm cetățenii României, mass-media și organizațiile societății civile să se solidarizeze în jurul acestui apel.

București, 14 iunie 2005

Grupul pentru Dialog Social, Alianța Civică, Asociația Pro Democrația, Societatea Timișoara, Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței, Asociația 21 Decembrie 1989, Fundația pentru o Societate Deschisă, Asociația Foștilor Deținuți Politici din România, Fundația „Gheorghe Ursu”, Asociația 15 Noiembrie 1987 - Brașov, Asociația Victimelor Mineriadelor, Liga Română de Presă, APADOR-CH, Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului, Solidaritatea Universitară, Blocul Național al Revoluționarilor - Decembrie 1989, Asociația Revoluționarilor fără Privilegii, Institutul Român de Istorie Recentă, Seniorii ligilor studențești - Piața Universității 1990, ASPEC, Fundația Română pentru Democrație, Liga Pro Europa.

SCRISOARE DESCHISĂ

Către:

Ministrul Justiției

Președintele Consiliului Superior al Magistraturii

Considerăm că amânarea *sine die* a audierii lui Ion Iliescu în postura de învinuit este o încercare de tergiversare a aflării adevărului referitor la evenimente care au marcat profund istoria recentă a României, invocându-se pretexte neîntemeiate de către învinuit și apărătorii acestuia. Considerăm că învinuitul a avut suficient timp să-și justifice acțiunile și să-și pregătească apărarea. Prin demersul nostru nu intenționăm să lezăm dreptul firesc la apărare al învinuitului întrucât considerăm că avocații pot să-și spună cuvântul ulterior audierilor.

Ca urmare, solicităm să fie finalizate audierile lui Ion Iliescu referitoare la următoarele evenimente:

a) Evenimentele Revoluției anticomuniste începând din 22 decembrie 1989 până la începutul lunii ianuarie 1990, evenimente soldate cu morți și răniți.

b) Reprimările deosebit de violente din 29 ianuarie și 18 februarie 1990 (cu sprijinul primelor două „mineriade”) a unor manifestații prodemocratice și anticomuniste.

c) Diversiunile interetnice deosebit de violente din martie 1990 de la Tîrgu-Mureș. Există suspiciunea că ele au fost provocate pentru a face posibilă reactivarea parțială a defunctei Securități.

d) Toate formele de reprimare a Manifestației anticomuniste din Piața Universității începând din 22 aprilie 1990, culminând cu violentele din 13-15 iunie 1990 și continuând cu arestarea abuzivă a peste o mie de oameni nevinovați umiliți și torturați. Subliniem că teroarea din 14 și 15 iunie (cu sprijinul

„mineriadei”) a treia), premeditată și organizată cu participarea Securității, a avut un caracter comunist și contrarevoluționar, fiind îndreptată împotriva celor care susțineau idealurile anticomuniste ale revoluției: studenții, revoluționarii și ceilalți manifestați, opozanții politici sau din societatea civilă, presa scrisă anticomunistă. Au fost atacate: Universitatea, Institutul de Arhitectură, redacțiile unor ziare anticomuniste, sediile partidelor istorice (PNȚCD, PNL, PSDR), sediul Asociației 21 Decembrie 1989. Toate aceste acțiuni ale unor cetățeni români față de semenii lor au reprezentat cel mai rușinos moment al întregii noastre istorii postcomuniste și nu în ultimă instanță un fratricid.

e) Evenimentele soldate cu morți și răniți (cu sprijinul celei de-a patra „mineriade”) care au avut ca scop lovitura de stat din septembrie 1991 în urma căreia a căzut guvernul Roman care începuse reforma.

f) Evenimentele din ianuarie 1999 (cu sprijinul „mineriadei”) a cincea) soldate cu morți și răniți, care aveau ca scop o lovitură de stat.

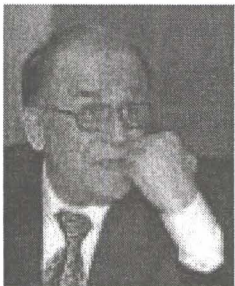
29 iunie 2005

Grupul pentru Dialog Social, Alianța Civică, Asociația Pro Democrația, Societatea Timișoara, Memorialul Victimelor Comunismului și al Rezistenței, Asociația 21 Decembrie 1989, Fundația pentru o Societate Deschisă, Asociația Foștilor Deținuți Politici din România, Fundația „Gheorghe Ursu”, Asociația 15 Noiembrie 1987 - Brașov, Asociația Victimelor Minerielor, Liga Română de Presă, Liga pentru Apărarea Drepturilor Omului, Solidaritatea Universitară, Blocul Național al Revoluționarilor - Decembrie 1989, Asociația Revoluționarilor fără Privilegii, Institutul Român de Istorie Recentă, Seniorii ligilor studențești - Piața Universității 1990, ASPEC, Fundația Română pentru Democrație, Liga Pro Europa.

NO COMMENT

Iliescu, iunie 1990: „Vă mulțumesc pentru tot ce ați făcut!”

„Vă mulțumesc pentru tot ceea ce ați făcut în aceste zile, în general pentru atitudinea dumneavoastră de înaltă conștiință civică. Deci vă mulțumesc încă o dată tuturor pentru ceea ce ați demonstrat în aceste zile: ca sînteți o forță puternică, cu înaltă disciplină civică, muncitorească, oameni de nădejde și la bine, dar mai ales la greu. Și de această dată ați demonstrat cît de importantă este solidaritatea muncitorească. Cu un sentiment deosebit de conștiință civică, patriotică ați simțit momentul dificil și, cu o dăruire exemplară, v-ați arătat gata să fiți solidari cu puterea nouă. Exemplul dumneavoastră a fost plin de îmbărbătare pentru toți cei de bine care doresc progresul societății românești. Vreau să vă mulțumesc deci pentru acest act de înaltă solidaritate pe care l-ați demonstrat în aceste zile.”

Un deceniu de colaborare cu Fundația Heinrich Böll

Liga PRO EUROPA, prin programul Centrului Intercultural, a beneficiat începând cu 1994, timp de peste un deceniu, de sprijinul moral și financiar al Fundației Heinrich Böll din Germania. Acest sprijin a făcut posibilă realizarea a nenumărate programe și activități de care au beneficiat mii de cetățeni români de toate vârstele, în special tineri, netezind astfel calea României către asimilarea valorilor europene. Liga PRO EUROPA, în numele beneficiarilor programelor sale, este recunoscătoare Fundației Heinrich Böll și contribuabilului german pentru sprijinul acordat.

Liebe Smaranda Enache,

ich möchte mich für den Vorstand der Heinrich Böll Stiftung herzlich für die gute Zusammenarbeit der letzten Jahre bedanke und Ihnen persönlich wie dem Zentrum alles Gute für die Zukunft wünschen. Mir ist bewusst, dass das Interkulturelle Zentrum und die Liga Pro Europa eine wichtige Rolle für den demokratischen Wandel in Rumänien und die Annäherung an die Europäische Union gespielt haben und ich bin sicher, dass das auch zukünftig der Fall sein wird.

Wir sind auch weiterhin am Austausch und der Zusammenarbeit mit Ihnen und ihren Kollegen interessiert. Gelegenheiten dazu sollten wir insbesondere im Hinblick auf den Beitritt Rumäniens zur Europäischen Union finden. Für entsprechende Anregungen oder Anfragen stehen unser Berliner Europa-Referat und unser EU-Büro in Brüssel zu Verfügung.

Mit freundlichen Grüßen

Ralf Fücks
Vorstand Heinrich Böll Stiftung

Dragă Smaranda Enache,

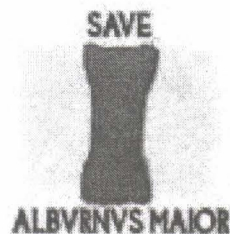
doresc, în numele conducerii Fundației Heinrich Böll, să vă mulțumesc din inimă pentru colaborarea din ultimii ani și să vă urez dumneavoastră personal, ca și Centrului toate cele bune pentru viitor. Îmi este cunoscut că atât Centrul Intercultural, cât și Liga PRO EUROPA au jucat un rol important în schimbările democratice din România și apropierea de Uniunea Europeană și sînt încredințat că acesta va fi cazul și în viitor.

Sîntem și pe mai departe interesați de schimbul și colaborarea cu dumneavoastră și colegii dumneavoastră. Oportunități în acest sens va trebui să găsim în mod deosebit în perspectiva integrării României în Uniunea Europeană. Pentru lămuriri și relații vă stau la dispoziție referentul nostru european din Berlin și biroul nostru UE de la Bruxelles.

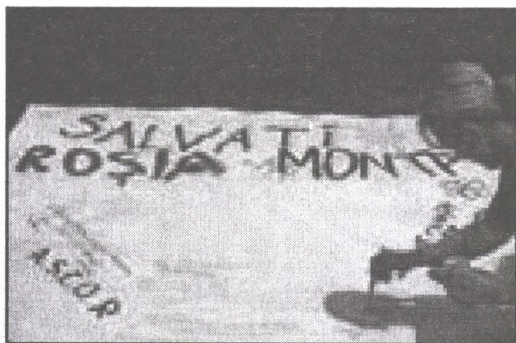
Cu salutări prietenești

Ralph Fücks
Președinte al Fundației Heinrich Böll

„SIMPOZION” ROȘIA MONTANĂ

La data de 26 iunie 2005 Ecomondia București a organizat un simpozion la Alba Iulia cu privire la proiectul Societății Gold Corporation pentru exploatarea zăcămintelor de aur de la Roșia Montană. La acest simpozion, la care a participat Grupul pentru Dialog Est-Vest al Verzilor Europeni, reprezentantul Ligii PRO EUROPA a constatat cu surprindere că nu au fost invitate și alte organizații de mediu care se opun proiectului (Alburnus Maior și organizații partenere), ci doar organizații care militează pentru exploatarea la suprafață (cu utilizarea cianurilor) a zăcămintelor de aur, și care doresc să primească finanțare de la Gold Corporation pentru „monitorizarea” activității companiei.

Liga PRO EUROPA își afirmă pe această cale dezaprobarea privind modul de organizare a simpozionului, care a prezentat invitațiilor din afara României o imagine unilaterală a problemei.

Liga PRO EUROPA continuă să militeze alături de Alburnus Maior pentru stoparea lucrărilor și salvarea Roșiei Montane.

Haller István
Director Program

9 MAI - ZIUA EUROPEI

La 9 mai 1950, cu acordul cancelarului Konrad Adenauer, Robert Schuman, ministrul francez al Afacerilor Externe de la acea dată, făcea o declarație în numele guvernului francez în care propunea plasarea întregii producții franco-germane de oțel și cărbune sub o Înalță Autoritate, deschisă și celorlalte țări europene. El întindea astfel o mână fostilor inamici și înlătura povara trecutului și a războiului. Mai mult, el iniția un proces cu totul nou în relațiile internaționale propunând celor două națiuni – Franța și Germania – să reconstruiască împreună, prin exercitarea în comun a suveranității lor, influența pe care nu ar fi putut-o avea separate. „Prin consolidarea producției de bază și instituirea unei Înalte Autorități, ale cărei decizii vor fi obligatorii pentru Franța, Germania și alte țări europene care vor adera la ea, această propunere reprezintă primul pas concret spre o federație europeană, absolut necesară pentru menținerea păcii”. Jean Monnet, la rîndul lui, aprecia că „Deși este esențială, cooperarea dintre națiuni nu poate, ea singură, să soluționeze problemele. Ceea ce trebuie să urmărim este o fuziune a intereselor popoarelor europene și nu doar o altă încercare de a menține în echilibru aceste interese”. În foarte scurt timp au dat curs acestei propuneri Republica Federală Germania, Italia, Belgia, Luxemburgul și Olanda. S-a născut astfel în 1951 Comunitatea Europeană a Oțelului și Cărbunelui, temelia Comunității Europene. La Summit-ul liderilor europeni de la Milano din 1985 s-a luat decizia sărbătoririi zilei de 9 mai ca „Ziua Europei”.

Declarația SCHUMAN

Pacea lumii nu poate fi asigurată fără să facem eforturi creatoare proporționale cu pericolele care o amenință.

Contribuția pe care o poate aduce o Europă organizată și vie civilizației este indispensabilă menținerii relațiilor pașnice. (...)

Europa nu va fi construită dintr-o dată sau potrivit unui plan unic. Ea se va edifica prin realizări concrete care creează la început o solidaritate de facto. Reunirea națiunilor Europei presupune eliminarea opoziției seculare dintre Franța și Germania. Orice acțiune întreprinsă trebuie să vizeze în primul rînd aceste două țări. În acest scop, guvernul francez propune o acțiune imediată într-un domeniu limitat, însă hotărîtor.

El propune ca producția franco-germană de cărbune și oțel să fie plasată sub o Înalță Autoritate în cadrul unei organizații deschise participării celorlalte țări din Europa. Punerea la oțel a producției de cărbune și oțel ar trebui să asigure imediat baze comune pentru dezvoltarea economică ca un prim pas în federalizarea Europei și va schimba destinele regiunilor consacrate producerii de muniție de război a căreia i-au fost în mod constant victime.

Solidaritatea producției instituită astfel va face clar faptul că un război între Franța și Germania devine nu numai de neconceput, ci și imposibil din punct de vedere concret. Crearea acestei puternice unități de producție, deschise tuturor țărilor dispuse să participe la ea și avînd ca scop suprem asigurarea pentru toate țările membre a elementelor de bază ale producției industriale în aceleași condiții, va pune adevărate temelii pentru unificarea lor economică.

Această producție va fi oferită lumii ca un întreg fără deosebire sau excepție în scopul de a contribui la ridicarea standardelor de viață și la promovarea unor realizări pașnice.

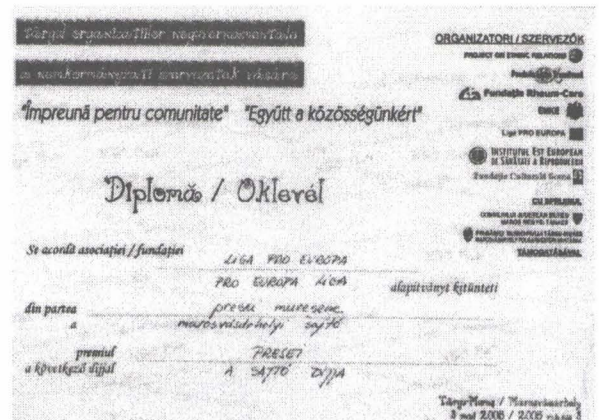
În acest chip, va avea loc, simplu și rapid, acea fuziune a intereselor care este indispensabilă creării unui sistem economic comun; ea poate fi terenul fertil din care să crească o comuniune profundă între țări îndelung opuse de diviziuni sîngeroase. (...)

Ziua Europei sărbătorită la Tîrgu-Mureș

Liga Pro Europa a organizat și/sau participat la o suită de evenimente în zilele de 8 și 9 mai pentru a marca Ziua Europei. Liga PRO EUROPA a organizat cea de-a XII-a ediție a Crosului PRO EUROPA în colaborare cu Asociația ITALIA-ROMÂNIA; startul a fost dat duminică, 8 mai, la ora 10.00, în fața Primăriei Municipiului Tîrgu-Mureș.

Această ediție a Crosului a fost dedicată libertății de exprimare – oriunde ar fi ea amenințată în lume – precum și solidarității cu ziaristii români, Marie Jeanne Ion, Sorin Mișcoci și Ovidiu Ohanesian, ostateci în Irak la acea dată. În paralel, Liga Pro Europa a avut și un stand de europublicitate în cadrul Tîrgului ONG.

În cadrul Balului ONG din acea seară, Ligii Pro Europa i s-a decernat Premiul „Împreună pentru Comunitate” din partea presei mureșene.

În data de 9 mai LPE a organizat la Clubul Presei masa rotundă „Parteneriatul dintre societatea civilă și presă în sprijinul integrării europene”, iar Radiosona a găzduit o discuție transmisă în direct cu privire la integrarea României în Uniunea Europeană care i-a avut ca invitați pe Szokoly Elek și Haller István.

Demokratizálódás

A második Bush-adminisztráció egyik legfontosabb külpolitikai törekvése a demokrácia további terjesztése világszerte. Azok az elemzők, akik közel állnak vagy szimpatizálnak a Fehér Házzal, azt állítják – mivel Közép- és Kelet-Európában sikeres volt az átmenet az autoritárius rendszerekből a demokráciába – logikus arra a következtetésre jutni, hogy amennyiben a folyamat más régiókban, pl. a Közel-Keleten vagy Közép-Ázsiában is elindul, hasonló eredmények várhatók. E vélekedések többnyire eltekintenek a korábbi visszalépésektől-visszaesésektől, amint azt Latin-Amerika egyes államaiban lehetett tapasztalni.

„A harmadik hullám” című könyvében (1991) Samuel P. Huntington meggyőző érvekkel támasztotta alá, hogy globális méretekben a demokratizálódásnak még akkor sincs alternatívája, ha ideiglenes visszalépések tapasztalhatók a folyamat során. Huntington általános jellegű tanácsokat is megfogalmazott, amelyeket konkrét helyzetekben alkalmazhatók. Természetesen nincs vita arról, hogy a demokrácia eszméje az elmúlt évtizedben komoly politikai felhajtóerővel telítődött fel, tekintet nélkül a történelmi és kulturális háttérre, vagy a regionális sajátosságokra.

Elismerve az állítás igazságát és feltételezve azt, hogy történelmi folyamatok utánozhatók, a következő kérdés merül fel: milyen szerepet vállalhatnak a létező demokráciák – régiek és újak – ebben a folyamatban?

Az európaiak számára továbbra is az egyik legnehezebb kérdés a demokratikus nacionalizmus. Eltérő vélemények tapasztalhatók Amerikában és a kontinensen. Nemrég, egy amerikai szerző (Jed Rubinfeld: A két világrend. The Wilson Quarterly, 2003) azt állította, hogy míg az Egyesült Államok alkotmánya a hatalmi ágak szétválasztása, „a fékek és egyensúlyok” rendszerében képes a népakarat kinyilvánítása által létrejövő lehetséges ellentmondások és feszültségek kezelésére, az európaiak szkeptikusok. Számukra, írta a szerző, „a nemzetközi jog alapkérdése a nacionalizmus katasztrofális problémájának a kezelése volt, a nemzeti szuverenitás ellenőrzése, beleértve a népszuverenitást.” „Máig ez az Európában uralkodó nézet”, tette hozzá. Következésképpen az európai nagyhatalmak – levonva a húszas és harmincas évek történelmi konzekvenciát, belefogtak olyan szupranacionális struktúrák és intézmények kiépítésébe, amelyek „magasabb” elvek nevében képesek a demokratikusan megválasztott, ám autoritárius törekvésekkel rendelkező nacionalista populisták által okozott anomáliák kezelésére. Ennek a kezdeményezésnek a sikerét határozottan alátámasztotta a 20. század két nagy európai háborúi következtében kialakult békés konfliktuskezelés célkitűzése és gyakorlata. Egy más kontextusban viszont a franciaországi és hollandiai népszavazások eredményei akár a demokratikus nacionalizmus „bosszújaként” is felfoghatók.

Európában egy másik érzékeny kérdés a nemzetállam jövője. Egyes európai integrációs elméletek – hasonlóan több amerikai globalizációs elképzeléshez – valójában hanyagolják a kérdést abból kiindulva, hogy a nemzetállam betöltötte történelmi szerepét és meghaladható, s Európa belépett a poszt-nemzeti korszakba. Az ilyen nézetek ellen az egyik érv így szól: liberális képviseleti demokrácia csakis a nemzetállam, vagy ha úgy teszik, a területi

állam, illetve a relatív egységes kulturális normák keretében lehetséges.

Természetesnek tekinthető, hogy a konszolidált demokráciák és az „új” európai demokráciák politikai elitjei esetenként eltérő álláspontra helyezkednek e kérdésekben. Egyes politikusok, amikor egyszerre szembesültek a demokrácia konszolidálásának és államuk területi integritása megőrzésének kérdéseivel, időnként sikerrel, máskor tragikus következményekkel együtt a nacionalizmust hívták segítségül – legitimáló elvként és nemzetépítő tényezőként. Kompromisszumra van szükség a „nemzetekfölötti” elvekben és intézményekben gondolkodók, a „globalisták” és a nemzetállam azon védelmezői között, akik nem utasítják vissza a nemzetközi együttműködést és a regionális integrációt. Ez jó alap lenne a demokráciák együttműködésére a globális demokratizálódás folyamatában.

A demokráciaterjesztés módszereinek és elképzeléseinek épp olyan pluralisztikusnak kell lenniük, mint magának a demokráciának. Minden demokratikus erő hozzájárulhat a demokratizálódáshoz – saját nézetei, tapasztalatai és nemzeti gyakorlata alapján. Az amerikai és európai politikai pártok, mozgalmak és nemkormányzati szereplők, intézmények ezt a gyakorlatot követték a hetvenes évek második felétől. A munkamegosztás természetes volt. Egy globális koordinációs központ léte – Washingtonban vagy máshol – hasznos lehet az információ- és tapasztalatcsere, a konzultációk, vagy a párhuzamosságok kiiktatása szempontjából.

Több kormány is gyanakvással figyeli a törekvéseket. Nemrég magas rangú orosz állami tisztségviselők egyértelművé tették, hogy értelmezésük szerint a térségben zajló demokratizálási folyamatok valójában az Orosz Föderáció fellazítására irányulnak. Rendszer- vagy kormányváltás szabad és méltányos választások útján végrehajtható, de mi a teendő akkor, ha a zsarnokok eltávolításának külső politikai támogatásától felbátorodva nem demokratikus erők veszik át a kezdeményezést, mint pl. Üzbekisztánban? Azaz amikor az említett dilemmák a területi állam, a viszonylag homogén kulturális tér és normák, a népakarat és az individuális jogok között olyan feszültségek tapasztalhatók, amelyeket egyesek szerint csak erőszakkal lehet nem feloldani, hanem megszüntetni. Mindezeket csak felerősíti az az ellentmondás, amelyre az Egyesült Államok kormányzata egyelőre nem volt képes elfogadható választ adni: milyen esetekben lehet a demokráciát békés vagy katonai erővel terjeszteni, a demokratikus elveket semmibe vevő zsarnokok „pragmatikus” támogatását nem is említve.

A regionális vagy nemzeti szintű demokrácia-központok létrehozása demokratikus államokban alapvetően jó, ha az eszmék és módszerek pluralizmusára alapul. A helyi vetélkedés e tekintetben két dolgot kell jelentsen: 1) a konkrét helyzetekben alkalmazandó legjobb eszmék és módszerek vetélkedését, és 2) a részt vevő szereplők identitásának és politikai orientációjának a tiszteletbentartását.

Forrás: Budapest Analyses, No. 66, 2005 június 13

Democratizare

Unul dintre cele mai importante obiective de politică externă ale administrației Bush îl constituie răspîndirea în continuare a democrației în lume. Analizii apropiați sau simpatizanți ai Casei Albe susțin că – deoarece în Europa Centrală și de Est tranziția de la un sistem autoritar la democrație a fost o poveste de succes – deducția logică ar fi că dacă procesul demarează și în alte regiuni, de pildă, în Orientul Apropiat sau în Asia Centrală, pot fi așteptate rezultate similare. Aceste opinii fac abstracție în general de regresele anterioare, constatate în experiențele unor state din America Latină.

Samuel P. Huntington, în cartea sa „Al treilea val” (1991), argumenta convingător că, la dimensiuni globale, democratizarea nu are alternativă chiar dacă se pot constata regrese temporare de-a lungul procesului respectiv. Mai mult, Huntington a elaborat și sfaturi practice de ordin general, utilizabile în situații concrete. Desigur, nu încapă îndoială că principiul democrației a acumulat o puternică forță politică ascendentă în decursul ultimelor decenii, independent de fundalul istoric și cultural sau specificul regional.

Recunoscînd adevărul afirmației și presupunînd că procesele istorice sînt imitabile, se pune întrebarea: ce rol ar putea să-și asume democrațiile – mai vechi sau mai noi – în cadrul acestui proces?

Pentru europeni una dintre cele mai dificile probleme o reprezintă în continuare naționalismul democratic. Legat de acest subiect, putem constata opinii diferite în America și în Europa. De curînd un autor american (Jed Rubinfeld: Cele două sisteme mondiale, The Wilson Quarterly, 2003) susținea că în timp ce Constituția Statelor Unite este capabilă datorită expresiei voinței populare să administreze posibilele contradicții și tensiuni prin sistemul separației puterilor – „checks and balances” –, europenii sînt sceptici. Pentru ei, scrie autorul, „problema fundamentală a dreptului internațional a constituit-o administrarea problemei catastrofale a naționalismului, controlul suveranității naționale, inclusiv cel al suveranității populare.” „Aceasta este opinia dominantă în Europa pînă în zilele noastre”, adăuga autorul. Ca urmare, marile puteri europene, trăgînd învățămintele istorice ale anilor douăzeci-treizeci, au demarat construcția unor structuri și instituții supranaționale care să fie capabile să administreze în numele unor principii superioare anomaliile provocate de populismul naționalist cu tendințe autoritariste, chiar dacă aleși în mod democratic. Succesul acestei inițiative s-a sprijinit în mod ferm pe obiectivele și practica soluționării pașnice a conflictelor, configurată în urma celor două războaie mondiale ale secolului 20.

Într-un context diferit însă, rezultatele referendumurilor din Franța și Olanda pot fi înțelese și ca o „răzbunare” a naționalismului democratic.

Un alt subiect sensibil în Europa este problema viitorului statului național. Unele teorii europene integraționiste – asemenea mai multor concepții globaliste americane – neglijează de fapt subiectul pe considerentul că statul național și-a îndeplinit misiunea istorică, deci poate fi depășit, Europa intrînd în epoca

post-națională. Unul dintre contraargumente sună astfel: o democrație liberală reprezentativă poate fi concepută exclusiv în cadrul unui stat național, sau dacă doriți, a unui stat teritorial, respectiv în cadrul unor norme culturale relativ unitare.

Faptul că elitele politice ale democrațiilor consolidate, respectiv cele ale „noilor” democrații europene se află uneori pe poziții divergente, poate fi considerat firesc. Unii politicieni fiind confrunțați simultan cu problemele consolidării democrației și păstrarea integrității teritoriale a statului, au apelat – uneori cu succes, alteleori cu urmări tragice – la ajutorul naționalismului, ca principiu de legitimare și factor de construcție națională.

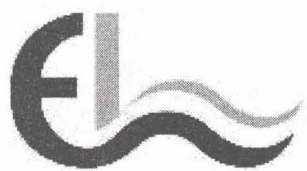
E nevoie de un compromis între „globaliști”, cei care gîndesc în dimensiunea principiilor și instituțiilor „supranaționale”, și apărătorii statului național care nu refuză colaborarea internațională și integrarea regională. Ceea ce ar putea fi o bază propice pentru colaborarea dintre democrații în procesul global al democratizării.

Concepțiile și metodele de răspîndire ale democrației trebuie să fie la fel de pluraliste ca și democrația însăși. Fiecare forță democratică poate contribui la procesul democratizării pe baza viziunii, experiențelor și practicii naționale proprii. Partidele și mișcările politice și actorii non-guvernamentali americani și europeni, respectiv instituțiile au aplicat, începînd cu a doua jumătate a anilor șaptezeci, această practică. A existat o diviziune naturală a muncii. Existența unui centru global de coordonare însă – la Washington sau aiurea – ar putea fi utilă, din punctul de vedere al schimbului de informație și experiență, a consultării și eliminării paralelismelor.

Numeroase guverne urmăresc cu suspiciune aceste tendințe. De curînd, înalți demnitari ruși își exprimau convingerea că, în interpretarea lor, procesele de democratizare care au loc în regiune urmăresc de fapt slăbirea Federației Ruse. O schimbare de guvern sau de regim este posibilă pe calea alegerilor libere și echitabile, dar ce-i de făcut atunci cînd, încurajați de susținerea politică externă a îndepărtării de la putere a unor tirani, inițiativa nu este preluată de forțele democratice, ca de exemplu în Uzbekistan? Respectiv atunci cînd dilemele amintite între statul teritorial, spațiul și normele culturale relativ omogene, voința populară și drepturile individuale produc tensiuni de asemenea factură încît, după opinia noastră, acestea nu pot fi anihilate decît prin violență? Toate acestea sînt amplificate de contradicția la care guvernul Statelor Unite nu a fost capabil să dea deocamdată un răspuns adecvat: în ce situații poate fi răspîndită democrația cu instrumente pașnice sau militare, nemaivorbind de sprijinirea „pragmatică” a unor tirani care calcă în picioare principiile democratice?

Crearea unor centre de democrație la nivel regional sau național în statele democratice este un lucru fundamentalmente pozitiv, dacă se bazează pe pluralitatea principiilor și metodelor. Competiția locală în această privință ar trebui să însemne: 1. competiția dintre cele mai optime idei și metode aplicabile în situații concrete, și 2. respectul față de identitatea și orientarea politică a actorilor participanți.

Constituția europeană între „da” și „nu”

EUROLANG

Bretonii au spus „ya”, francezii „non”

După cum arătaseră sondajele de opinie, Franța a votat împotriva Constituției UE folosindu-se de scrutin pentru a protesta atât împotriva guvernului cât și a Tratatului în sine. Totuși, autonomiștii și activiștii în favoarea limbii bretone au prezis un vot pozitiv în Bretagne care s-a și adeverit de altfel în rezultate. 51% din bretoni au votat pentru Tratat.

Bretagne a votat masiv și în favoarea Tratatului de la Maastricht în 1992 și este percepută de comentatori ca înscriindu-se într-un curent constant ce arată că Bretagne vrea mai multă Europă în vreme ce Franța pare să vrea mai puțină.

Tangi Louarn, președintele comisiei franceze din cadrul Biroului pentru Limbi mai Puțin Folosite, a afirmat că „Rezultatele arată că «nu»-ul francez împotriva Constituției Europene reflectă, înainte de toate greutatea muncitorilor și ale celor excluși. Acest lucru este adevărat și în ce privește Bretagne unde «nu»-ul a fost mai pronunțat în zonele cu venituri mai mici, în zonele rurale sau pescărești, de pildă. «Nu»-ul este înainte de toate un «nu» împotriva politicilor guvernamentale, a greutăților economice și sociale. «Da»-ul pentru Europa nu mai este atât de puternic ca înainte în Bretagne, cu atât mai mult cu cât unii oameni au votat «nu» cu toate că se simt europeni. Totuși, Bretagne, considerată în întregul ei de cinci departamente, a votat «da», spre deosebire de Franța, și cu toate că sondajele nu includeau această întrebare, votul pozitiv din Bretagne poate fi explicat într-o oarecare măsură prin referința în cadrul Constituției Europene la drepturile minorităților, culturale și lingvistice.

Campionii votului negativ sunt naționaliștii sau «suveraniștii» francezi ca Jean-Marie Le Pen (Frontul Național) sau Philippe de Villiers (Mișcarea pentru Franța) la dreapta eșichierului politic și Jean-Luc Melenchon (Partidul Socialist) sau Jean-Pierre Chevenement (Mișcarea Cetățenească Republicană), presupuse ca de stînga, care luptă împotriva drepturilor culturale și lingvistice ale minorităților.

De aceea, victoria votului negativ este o victorie a naționalismului și unitarismului francez împotriva unei Constituții europene în care diversitatea culturală și lingvistică este recunoscută ca un obiectiv și ca un drept.

Lupta pentru drepturile culturale și lingvistice va fi de acum mai dificilă în Franța. Totuși, atacurile împotriva

limbii și culturii bretone continuă de multă vreme. Suntem obișnuiți cu ea, însă ne putem și pe votul pro-european din Bretagne pentru a ne continua lupta.”

Votul stîrnește îngrijorare și în ce privește absența democrației întrucît o provincie Bretagne pro-europeană va continua să fie surclasată electoral în condițiile prezentului cadru constituțional din Franța. Situația este comparabilă cu lunga guvernare a lui Margaret Thatcher din Marea Britanie unde, deși Scoția și Țara Galilor votau substanțial împotriva, majoritatea din mult mai populata Anglie vota pentru conservatori.

Într-un comunicat de presă partidul autonomist Uniunea Democratică Bretonă susține: „În ce privește Bretagne, este urgent ca ea să își consolideze instituțiile pentru a-și prezenta mai bine singularitatea poziției sale în legătură cu Europa...și pentru a-și urma propriile politici în chestiunile europene.”

Partidul Breton, un alt partid autonomist, a numit rezultatul drept „divorțul” franco-breton.

Rezultatul scoate în evidență faptul că o regiune sau o națiune care nu are propriul stat se află în imposibilitate de a-și exprima voința democratică la nivel european. El sugerează că alegerile și referendumurile de nivel european ar trebui să aibă loc mai degrabă la nivel „regional” decît la cel al statelor membre pentru o reprezentare fidelă a votanților.

Cartierele vestice ale Parisului au votat și ele „da” precum și nordul Alsaciei și Haute Savoie.

Friesland a spus „nu”

62% din frizi au votat împotriva Tratatului Constituțional al Uniunii Europene în primul plebiscit olandez din ultimii 200 de ani, ceea ce înseamnă cu puțin mai mult chiar decît media olandeză de 61,8%.

În opinia lui Ton Baas, membru al executivului friz din partea liberalului VVD, rezultatul plebiscitului dovedește existența unui scurtcircuit în comunicarea dintre partidele politice și votanți. Partidul Național Friz, cea de-a treia putere electorală în Friesland, deși este în favoarea Constituției UE, nu a dus o campanie activă în sprijinul ei.

„Am votat împotriva pentru că e prima dată cînd politicianii îmi cer părerea cu privire la un lucru”, a explicat unul din votanți. „Pînă azi nimeni nu m-a întrebat nimic despre Europa”.

Spre deosebire de Franța, chestiunile referitoare la limbă nu prea au fost abordate în campaniile electorale deoarece guvernul olandez pretinde că susține limbile minoritare în deplină conformitate cu standardele europene. De curînd, ministrul Afacerilor Externe Bot exemplifica acest lucru prin decizia sa de a publica o traducere în limba friză a textului complet al Constituției, o constituție pe care majoritatea frizilor tocmai au respins-o...

Rețeaua Centrelor pentru Pluralism condamnă masacrul din Uzbekistan

La 13 mai în orașul Andijan din Uzbekistan aveau loc demonstrații în care au fost împușcați de forțele de ordine în jur de 500 de protestatari neînarmați - bărbați, femei, copii. Guvernul uzbek pretinde că numărul victimelor ar fi cu mult mai mic și că protestele ar fi fost de fapt puse la cale de „musulmani extremiști”. Rețeaua Centrelor pentru Pluralism, din care face parte și Liga Pro Europa, a redactat o scrisoare deschisă adresată principalelor instituții internaționale competente în care cere o poziție fermă a întregii lumi democratice împotriva masacrului de la Andijan.

Către: Organizația Națiunilor Unite, OSCE, Președintele Bush, Congresul Statelor Unite, și PRIETENII NOȘTRI UZBECI

17 mai 2005

Noi, participanții la Rețeaua Centrelor pentru Pluralism și prietenii noștri – din peste douăzeci de țări de la Kirghistan la Serbia și Muntenegru, de la Lituania și pînă la Crimeea – adică din țări care s-au aflat sub dictatura comunistă, sîntem scandalizați de recentele evenimente din Uzbekistan și de absența unei reacții adecvate din partea țărilor democratice.

Ca activiști ai democrației, foști dizidenți și opozanți, jurnaliști, activiști de drepturile omului, parlamentari și cetățeni de rînd, nu acceptăm explicațiile guvernului uzbek potrivit cărora evenimentele ar fi fost

provocate de „musulmani radicali” și potrivit cărora împușcarea de femei și copii neînarmați ar face parte din „războiul global împotriva terorismului”.

Cunoaștem îndeajuns Uzbekistanul pentru a putea înțelege protestele unor oameni neînarmați împotriva nedreptății și împotriva dictaturii. Cunoaștem îndeajuns istoria pentru a ne aminti de milioanele de oameni uciși în Uniunea Sovietică pentru că ar fi fost „troțkiști”. Etichetarea protestelor populare drept „revolte islamice” este o modalitate de câștigare a indulgenței și tăcerii Occidentului în legătură cu tortura și persecuția neîncetată a activiștilor de drepturile omului și criticilor regimului uzbek.

Facem apel la Organizația Națiunilor Unite să includă imediat în agenda sa represiunea guvernului uzbek îndreptată împotriva propriei populații, să activeze diversele agenții ONU pentru a acționa în conformitate cu mandatul lor;

Facem apel la OSCE pentru a trimite imediat observatori și monitori în micile și marile orașe din Valea Fergana, la punctele de trecere a graniței dintre Uzbekistan și Kirghistan precum și în Tașkent și orașele mai mari unde demonstrațiile pașnice împotriva reacției sîngeroase a guvernului sînt

dispersate de serviciile de securitate.

Facem apel la OSCE pentru a institui o Comisie de anchetă care să evalueze pericolul real (sau absența lui) al „terorismului musulman” din Valea Fergana.

Facem apel la președintele Bush pentru a da credibilitate

cuvintelor sale și a denunța dictatura uzbekă și pentru a înțelege că Statele Unite nu pot fi parteneri sau prietene ale unei dictaturi crude. Poporul uzbek are aceleași aspirații și aceleași

drepturi ca cetățenii Georgiei, Poloniei sau Statelor Unite.

Facem apel la Congresul Statelor Unite să inițieze audieri cu privire la recentele evenimente din Uzbekistan și să condamne vărsarea sîngelui demonstrațiilor pașnice.

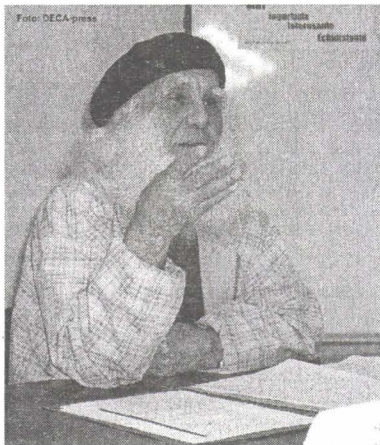
Vrem să spunem poporului uzbek: Noi știm ce greu sînt de obținut libertatea și democrația; știm cît de multe sacrificii ați făcut. Noi știm că nu v-ați revoltat în numele unor califate sau mișcări străine. Știm că ieșiți în stradă pentru că vreți să vă hrăniți familiile, pentru că nu vreți ca milioane de tineri educați să plece în fiecare an în Rusia sau Turcia în căutare de lucru, pentru că vreți să vă alegeți reprezentanții, pentru că nu vreți să vă fie frică de polițist sau de agentul secret, pentru că vreți o justiție simplă și libertate.

Vrem să vă spunem că aveți mulți prieteni peste tot în lume.

Gheorghe Briceag laureat al Premiului Homo Homini pe 2004

Gheorghe Briceag, președinte al Filialei Bălți (Republica Moldova) a Comitetului Helsinki pentru Drepturile Omului, membru al Amnesty International și totodată membru simpatizant al Ligii PRO EUROPA a fost distins la Praga cu Premiul Homo Homini pe 2004 al Fundației People in Need.

Consiliul Directorilor al Fundației People in Need a decis să acorde Premiul Homo Homini cunoscutului disident Gheorghe Briceag din R. Moldova pentru contribuția la protecția drepturilor omului în Republica Moldova și pentru opoziția sa față de reinstalarea simbolurilor și ideologiei sovietice.

Ceremonia de acordare a premiului a avut loc la Praga în cadrul ediției a șaptea a Festivalului de film documentar „One World Human Rights” („Drepturile Omului în Lume”), desfășurat în capitala Cehiei între 27 aprilie și 5 mai, la care Gheorghe Briceag a participat în calitate de membru al juriului.

Gheorghe Briceag a făcut zece ani de GULAG. După ce a fost eliberat, a studiat dreptul și, în prezent, se implică pentru a acorda asistență foștilor deținuți. Anul trecut, prin protestul său vehement, a împiedicat autoritățile municipiului Bălți să reinstaleze un monument al lui Vladimir Lenin în centrul localității.

Homo Homini Award

The Board of Directors of People in Need presents the Homo Homini Award for 2004 to

Gheorghe Briceag

For his exceptional personal contribution to the defence of human rights in Romania and for his brave efforts to make the re-establishment of Soviet symbols and structures in Romania impossible through his own initiative and his work in his own country.

The Homo Homini Award is presented each year to individuals who have worked in a significant way for the defence of human rights.

Vladimír Pátek
Chairman
People in Need, Prague
Prague, Czech Republic, 27 April 2004

Tomáš Pátek
Member of Board
People in Need
Prague, Czech Republic, 27 April 2004

Pro Europa poate fi citită pe Internet la adresa:
www.proeuropa.ro

Liga PRO EUROPA Liga

Copreședinți:

Smaranda ENACHE și CSÍKY Boldizsár

Director Editură: SZOKOLY Elek

540049 Tîrgu Mureș, P-ța Trandafirilor nr. 5, et. III, CP. 1-154
Tel/fax: +40-(0)265-250182; 250183, e-mail: office@proeuropa.ro

CONTENTS:

P.1, 4-5: Postponed Reforms – Necessary Reforms – Within the national conference organized by the PEL at Cluj, a group of academics, civic activists and politicians analysed the causes of reform lagging in post-communist Romania and the steps to be taken for a smooth and timely accession of this country to EU;

P.2: A Romanian/Hungarian synopsis of the PEL's main events in May-June 2005;

P.3: The Romanian Orthodox Church – The Tanacu Case – the article calls for a reassessment of the part played by the ROC in framing of present Romanian mentalities;

P. 6-7: The Pro Europa League's Position Regarding the Bill on the Status of National Minorities in Romania – in its press release, the PEL highlights the undemocratic aspects of the bill; **Press Release** – the PEL takes a stand against the religious prejudices that made the tragedy at the Tanacu Monastery possible;

P.8: The Pro Europa League Demands Speeding Up the Reforms Regarding the Political and Electoral System and Supports the Undelayed Adoption of a Genuine Regionalisation – the PEL expresses the need for a wide and deep systemical reform of the Romanian state;

P.9: In Memoriam Moyses Márton – a homage paid to Moyses Márton's self-immolation in 1970 in protest against the communist regime;

P.10: The New Bill on Fighting Discrimination – a review of the bill drawn up by the National Council for Fighting Discrimination: if adopted by the Parliament in its present form, the bill will be able to fight discrimination effectively as it includes most of the suggestions made by the experts of the civil society;

P.11: An Approach Benefiting a Positive Response... – sensitized by an article published in the January-February issue of the Pro Europa that signalled the abusive demand of nationality and religion declaration in the request form for a new identity card, the Ombudsman succeeded in eliminating those headings from the form;

P.12-13: Their Presence in the Political Life of This Country Is the Main Conflict Source... – two open letters of a large group of civic associations (among which the PEL) addressed to the president of Romania, the prime minister and other relevant institutions and demanding the necessary, even if belated, process of communism and of post-communism;

P.14: A Decade of Cooperation with the Heinrich Böll Foundation – the PEL expresses its gratitude to the German foundation for its constant moral and financial support;

P.15: 9 May – Europe Day – the Day was celebrated at Tîrgu-Mureș, too, by the PEL and other NGOs;

P.16-17: Democratisation – the Hungarian and Romanian versions of an article taken from Budapest Analyses journal where the constructive dilemmas of democracy are highlighted;

P.18: The European Constitution between „Yes” and „No” – an analysis of the choice made by minorities in voting the European Constitution: while the French voted against it, the Britons voted for it hoping for a better recognition of their identity; the Frisians, on the contrary, voted against the Constitution even more so than the Dutch;

P.19: Centers for Pluralism Condemns the Massacre in Uzbekistan – in their open letter to the UN, OSCE, president Bush and to the Uzbek people, the civic associations express their solidarity with the Uzbek protesters against dictatorship and urge Western democracies to take a firm stand against the recent massacre;

P. 20: Gheorghe Briceag was awarded the 2004 Homo Homini Prize – Gheorghe Briceag, a member of Amnesty International and a sympathising member of PEL, was awarded the Homo Homini Prize in recognition of his merits in fighting both communism and post-communism.

Responsabil de număr: Doina BACI

Multiplicat la **MEDIAPRINT**

**PRO EUROPA este publicată cu sprijinul
Open Society Institute și Charles St. Mott (SUA)**